

Begrenzingsplan IJsseluitwaarden

1992	ha beheersgebied
1608	ha reservaatgebied
198	ha natuurontwikkelingsgebied

Provincie Gelderland

vastgesteld op 29 april 1997

2002359

-
- door de schaal van de kaart was het onvermijdelijk dat sloten, wegen en kleine niet-agrarische percelen binnen de begrenzing zijn getekend. Dit begrenzingenplan heeft alleen betrekking op agrarische cultuurgrond en verandert dus niets aan dergelijk grondgebruik;
 - andere manieren om natuurbehoud of -ontwikkeling te realiseren. In de uiterwaarden is het natuurvriendelijk afwerken van ontgrondingen een belangrijk voorbeeld. Maar in wezen kan bij iedere verandering van inrichting natuurontwikkeling een rol spelen. Dit begrenzingenplan zegt niets over andere mogelijkheden dan met behulp van genoemde regeling.

Voor natuurontwikkelingsgebieden zal voor de inrichting een inrichtingsplan worden opgesteld, op basis waarvan de nodige vergunningen worden aangevraagd. Bij deze verandering van inrichting zijn mogelijk niet alleen agrarische percelen betrokken. In alle gevallen zal door de initiatiefnemers contact moeten worden opgenomen met alle belanghebbenden voor overleg. Daarbij kunnen zaken aan de orde zijn als randvoorwaarden voor de inrichting, compensatie en eventueel schadevergoeding.

2

Beschrijving van het gebied

2.1 Algemeen

De IJssel is een bochtige rivier met een hoge stroomsnelheid en vormt een belangrijke noord-zuidverbinding voor zowel de nationale binnenscheepvaart als de pleziervaart. Karakteristiek voor de IJssel en daarmee specifiek voor het Gelderse rivierengebied, is haar grote verscheidenheid aan landschapsvormen, natuurwaarden en cultuur-historische elementen. In het Natuurbeleidsplan (NBP) zijn de gehele uiterwaarden van de IJssel aangewezen als kerngebied met goede mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Een aantal van de IJsseluiterwaarden ligt in de provincie Overijssel, hier is al een aantal natuurontwikkelingsprojecten in uitvoering (onder andere in de Duursche waarden). In bijlage 1 is de ligging van de Gelderse IJsseluiterwaarden aangegeven (naamgeving en nummering volgens Beleidsplan Uiterwaarden, PS 1990)

2.2 Natuur en landschap

Traject Westervoort-Brummen

Het uiterwaarden-landschap op dit traject kent een grote afwisseling. De uiterwaarden tussen Arnhem en Westervoort zijn heel smal, terwijl de Havikerwaard een grote, brede uiterwaard is. De Fraterwaard is, na de bochtafsnijding bij Doesburg, veranderd in een eiland; enkel door een dam verbonden met het binnendijks gebied.

Karakteristiek is de nabijheid van het Veluwemassief. Op de oostoever is in de smalle zone tussen de beboste flanken van de stuwwal en de rivier een aantal wegen en de spoorlijn Arnhem-Zwolle zeer nadrukkelijk aanwezig. Verder is typerend voor deze zone het grote aantal landgoederen en kastelen.

De bosgebieden op deze landgoederen zijn voor allerlei bos-organismen van belang als stapsteen tussen de bosgebieden van de Veluwe en die in Oost-Gelderland. De rijkelijk aanwezige heggen in de verschillende uiterwaarden versterken deze stapsteen-functie. Daarnaast vormt een aantal van deze bossen, samen met die van de zuidelijke IJsselvallei, de meest westelijke uitloper van de Midden-Europese bostypen op gronden rijk aan voedingsstoffen. In de kruidlaag van deze bossen komen soorten voor als: bosanemoon, boskortsteel, gevlekte aronskelk en slanke sleutelbloem. Kenmerkend voor de hardhout-ooibossen is hier verder het voorkomen van slangelook.

De nabijheid van het Veluwemassief veroorzaakt met name in de Velperwaarden, de Havikerwaarden en de Brummensche waarden voor een constante toestroming van grondwater. Deels gebeurt dit door aanvoer via beken (Beekhuizen Beek, Soerensche Beek en Leuvenheimsche Beek) en deels door uittreding van kwelwater in de uiterwaarden zelf. Plaatselijk ontstaan hierdoor gradiënten tussen rivierwater en grondwater, met waardevolle kwelafhankelijke moeras- en bosgemeenschappen. Ook de bedreigde kamsalamander die hier voorkomt, wordt vaak aangetroffen in kwelmilieus in uiterwaarden.

Een aantal uiterwaarden is nog onvergraven en geomorfologisch bijzonder waardevol. Delen van een paar uiterwaarden in dit traject zijn, of worden ontzand. Hierdoor zijn grote waterpartijen ontstaan. Plaatselijk komen waardevolle riet- en moerasgemeenschappen voor met planten als moeraskruiskruid, grote waterpeep en zeegroene muur en vogels als bruine kiekendief, waterral en grote karekiet.

Verder beperkt de beheersing zich tot het in- en uitlaten van water in een aantal uiterwaarden, wat in een aantal gevallen bij hoge rivierwaterstanden tot problemen leidt. Daarnaast zullen een aantal ecologische verbindingzones aangelegd worden tussen de Veluwe en de uiterwaarden. Deze verbindingzones zullen aangelegd worden langs kleinere watergangen.

Gemeenten

Bestemmingsplannen

De beheers- en reservaatgebieden en de natuurontwikkelingsprojecten liggen in diverse gemeenten. In de hiernavolgende tabel is de bestemming aangegeven, zoals opgenomen in de vigerende Bestemmingsplannen Buitengebied.

Bestemmingsplanaanduidingen		
Gemeente	Uiterwaard	Bestemming
Angerlo	Koppenwaard	agrarisch gebied II, verblijfsrecreatie
	Vaalwaard	natuurgebied, dag- en verblijfsrecreatie
Brummen	Brummensche waarden	agrarisch gebied III, natuurgebied
	Cortenoever	natuurgebied, agrarisch gebied III
Doesburg	Fraterwaard	natuurgebied, agrarisch gebied II en III
Epe	Welsumerwaarden	agrarisch gebied III
Gorssel	Rijsselsche waarden, Middelwaard, Ravenswaarden en Epser waarden	agrarisch gebied III
Hattem	Hoenwaard	natuurgebied, agrarisch gebied I, II en III
	Gelderdijsche waard	agrarisch gebied II en III
Heerde	Veessenwaarden	natuurgebied
	Vorchterwaarden	agrarisch gebied II en verblijfsrecreatie
	Marlerwaarden en Hoenwaard	agrarisch gebied III
Rheden	Havikerwaard, Beimerwaard	natuurgebied, agrarisch gebied III, bijzondere doeleinden
	Velperwaarden	agrarisch gebied III
Steenderen	Olburgsewaard, Spaenswaard en Bronkhorster waarden	agrarisch gebied III
Voorst	Rammelwaard en Terwolder	
	Dorperwaarden	agrarisch gebied III
	Nijenbeker Klei	agrarisch gebied II
	De Wilpsche Klei	agrarisch gebied I en III
	Terwolder Dorper	
Zutphen	Stokebrandswaard en	
	Tichelbeekse waarden	agrarisch gebied III

2.5 Evaluatie Beheersplan
IJsseluiterwaarden (1992)

In onderstaande tabel is een aantal gegevens verwerkt die betrekking hebben op het vigerende beheersplan.

Beheersplan IJsseluiterwaarden stand per 1 januari 1997	
Ingangsdatum	1 januari 1993
Oppervlakte totaal	3434 ha (100%)
Oppervlakte beheersgebied	1970 ha (57%)
Oppervlakte reservaatgebied	1464 ha (43%)
Oppervlakte reservaatvorming voltooid (A)	475 ha (32%)
Oppervlakte met beheersovereenkomsten	2285 ha (76%)
Waarvan passief beheer	840 ha (37%)
Waarvan licht beheer	374 ha (16%)
Waarvan zwaar beheer	1071 ha (47%)
Oppervlakte met overeenkomsten, niet zijnde passief beheer, in beheersgebied (B)	775 ha (38%)
Oppervlakte met overeenkomsten, niet zijnde passief beheer, in reservaatgebied (C)	690 ha (69%)
Oppervlak met overeenkomsten (niet zijnde passief beheer) in beheersgebied en opp. reservaatvorming voltooid (A + B)	1245 ha (36%)
Oppervlak met overeenkomsten, niet zijnde passief beheer en reservaatvorming voltooid (A + B + C)	1920 ha (57%)

Bij de tabel kunnen de volgende opmerkingen gemaakt worden.
In vergelijking met andere beheersplannen zijn voor een groot percentage van het oppervlak beheersovereenkomsten afgesloten. Daartegenover staat dat de verwerving van reservaatgebied nauwelijks plaatsvindt. Mogelijke oorzaken hiervoor dienen gezocht te worden in het streven van veel bedrijven naar meer grondgebonden productie. Hierdoor is de grondmobiliteit laag en is er veel vraag door agrariërs naar uiterwaardgrond. Een gevolg hiervan is, dat afronding van reservaten op uiterwaardniveau problemen geeft. Dit speelt met name in de Ravenswaarden en op Cortenoever.

3.1 Inleiding

Een belangrijk deel van de huidige natuurwaarden in Gelderland is gelegen in de uiterwaarden van de grote rivieren. Het handelt daarbij om een beperkt aantal biotopen. Langs de IJssel betreft het vooral droge stroomdalgraslanden op hoog gelegen stroomruggen en dijken en (in mindere mate) om weidevogelgebieden op laag gelegen, vochtige graslanden. Daarnaast zijn, vanwege hun oeverbegroeiingen en als pleisterplaats voor watervogels, nog van belang grotere waterpartijen (klei- en zandputten, en oude, afgesneden rivierarmen). Tot slot kunnen nog genoemd worden enkele restanten hardhoutoobos, veelal in de vorm van hagen.

Oorspronkelijk kende het laaglandriversysteem een veel grotere verscheidenheid aan leefomstandigheden. Door middel van aanpassingen aan het rivierbed (regulering en normalisering), werd de rivier terug gedrongen in één vaargeul. Hierdoor verdwenen de karakteristieke nevengeulen met de grote afwisseling in stroomsnelheid en waterdiepte, en de daarbij behorende gevarieerde flora en fauna. Het omzetten van goeddeels al het bos op de hogere delen van de uiterwaarden in grasland, zorgde voor een verdere verarming aan biotopen.

Langs de grote rivieren moet bij natuurherstel door middel van natuurontwikkeling dan ook in eerste instantie gedacht worden aan bosontwikkeling en (of in combinatie met) aanleg van nevengeulen. Langs de IJssel zijn op vele plekken hiervoor goede kansen aanwezig. Enerzijds omdat vanuit rivierkundig opzicht, in een groot aantal uiterwaarden geen bezwaar bestaat voor het toelaten van meer rivierdynamiek in de uiterwaarden, gekoppeld aan de aanleg van nevengeulen en anderzijds door de aanwezigheid op korte afstand van de rivier, van grote binnendijkse boscomplexen. Hierdoor kunnen bijzonder interessante gradiënten gevormd worden vanaf de hooggelegen, binnendijkse bossen, naar de laaggelegen oobossen.

In het hierna volgende is voor de verschillende trajecten langs de IJssel, dit verder uitgewerkt. Bij deze uitwerking zijn daarnaast de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd.

- De in eerdere beheersplannen begrensde relatienotagebieden in de IJsseluiterwaarden blijven in principe gehandhaafd. Dit zijn veelal, of goede weidevogelgebieden, of gebieden met een goede stroomdalflora en dienen in zoverre niet voor natuurontwikkeling in aanmerking te komen. In een aantal gevallen kunnen echter waardevolle gemeenschappen van grote rivieren tot ontwikkeling komen in gebieden die eerder begrensd zijn, zonder dat de nu aanwezige natuurwaarden hierdoor ernstig achteruit gaan. In die gevallen kan beheers- en reservaatgebied omgezet worden in natuurontwikkelingsgebied.
- De dijken spelen bij de visievorming geen doorslaggevende rol. Over delen van het traject moet nog een dijkverbetering plaatsvinden. Er wordt van uit gegaan dat op deze plekken, binnen afzienbare tijd, de gronden op de dijk door het waterschap verworven worden. Hierna kunnen via gebruiksovereenkomsten, danwel in eigen beheer van het waterschap de natuurwaarden op de dijk behouden en ontwikkeld worden, conform het provinciaal beleid (GRIP).

- Mogelijkheden voor het ontwikkelen van specifieke levensgemeenschappen van grote rivieren (waterplanten, vissen) binnen de vaarweg voor de beroepsvaart zijn niet bekeken, omdat dit in eerste instantie een taak is voor Rijkswaterstaat en tevens is begrenzing van natuurontwikkelingsgebied en relatienotagebied hiervoor niet het geëigende instrument. De rivieroeveren zijn uitdrukkelijk wel bij de visievorming betrokken.
- Bij de begrenzing is gestreefd naar de vorming van afgeronde, compacte, aaneengesloten oppervlakten van zowel het beheers- en reservaatgebied als het natuurontwikkelingsgebied.

Tot slot is aan het eind van dit hoofdstuk een korte beschrijving gegeven van de verschillende uiterwaarden, waarin de bestaande begrenzingen van beheers- en reservaatgebied, onveranderd (met uitzondering van een tweetal kleine veranderingen) gehandhaafd blijven.

De veranderingen betreffen een kleine (ca. 5 ha) uitbreiding van het reservaatgebied in de Bronkhorster waarden en een kleine aanpassing (ca. 3 ha) van het beheersgebied in de Epser waarden.

De verschillende begrenzingen zijn in bijlage 2 op kaart aangeduid.

3.2 Traject Westervoort-Brummen

Als gevolg van de grote afwisseling in hoogteligging, bodemsamenstelling en hydrologie is in dit traject op korte afstand van elkaar, een groot aantal verschillende, waardevolle levensgemeenschappen aanwezig.

Een belangrijk deel van de actuele natuur- en landschapswaarden (onder andere stroomdalflora, weidevogels en hagen) kunnen met de bestaande begrenzing relatienotagebieden, in principe behouden en ontwikkeld worden. Aanvullend dienen door het inzetten van natuurontwikkeling de volgende natuurdoelen gerealiseerd te worden.

- *Vergroten invloed van rivierdynamiek.*
Door het vergroten van de rivierdynamiek kan een belangrijke uitbreiding van de natuurwaarden bewerkstelligd worden. Voorbeelden hiervan zijn: pioniervegetaties van oevers en levende rivierduinen en levensgemeenschappen van stromend water in nevengeulen. Door de aanleg van nevengeulen kan ook het ecologisch functioneren van de rivier zelf verbeterd worden. Goede mogelijkheden zijn hiervoor aanwezig in de Havikerwaard en de Brummen-sche waarden.
- *Versterken van de relatie met de Veluwe.*
Hier moet in eerste instantie gedacht worden aan de aanleg van (moeras)bos in de uiterwaarden en het beter benutten van water uit de stuwwal (beek- en kwelwater). Goede mogelijkheden zijn hiervoor aanwezig in de Velperwaarden en de Havikerwaard. Er zal gezocht worden naar aansluiting bij binnendijkse begrenzingen.
- *Uitbreiden oppervlakte bos in uiterwaarden.*
Ooibossen komen tegenwoordig slechts sporadisch voor. Terwijl zij een zeer belangrijke component van het volledige rivierecosysteem zijn.
- *Benutten van kwelsituaties.*
Omdat kwelwater meestal een goede, natuurlijke samenstelling heeft, komen in kwelsituaties bijna altijd bijzondere natuurwaarden voor.

3.2.1 Hondsbroekse Pleij

- **Huidige situatie**

De Hondsbroekse Pleij is een voormalige uiterwaard op het splitsingspunt van Nederrijn en IJssel. Landschappelijk gezien is het uiterwaardkarakter nog duidelijk herkenbaar, met een hoge oeverwal langs de rivier en een lager terrein, waarin enkele kleine kleiputten en strangresten, langs de voormalige bandijk. Op de oeverwal zijn een agrarisch bedrijf en een composteringsbedrijf gevestigd. De belangrijkste natuurwaarden van het gebied liggen in de (potenties voor) stroomdalflora van de dijk en de oeverwal en een gevarieerde moerasvegetatie langs de natte elementen in het centrale gebied. In deze natte elementen is enige invloed van schoon grondwater (kwel) merkbaar. Het gebied staat onder stedelijke druk vanuit aanliggend Westervoort en vanuit op de oeverwal gevestigde bedrijvigheid.

- **Streefbeeld**

De gemeente Westervoort heeft in het kader van het landschapsbeleidsplan een streefbeeld voor dit gebied opgesteld. Daarin is de Hondsbroekse Pleij veranderd in een gebied waarin stedelijke uitloop, natuur en extensief agrarisch gebruik samengaan. De bedrijvigheid op de oeverwal is verdwenen. Op de oeverwal is, door landschapsbouw en extensivering van het gebruik, stroomdalgrasland en struweel tot ontwikkeling gekomen. De "natte as" van het gebied is versterkt door kleinschalige, natuurgerichte ontgrondingen. Daarmee is de invloed van het kwelwater versterkt. Het agrarisch gebruik is extensief; de wandelmogelijkheden zijn vergroot.

Vanuit het rijks- en provinciaal beleid wordt dit streefbeeld gesteund en kan hieraan toegevoegd worden, dat meer natuurwinst te verwachten is bij integrale jaarrondbegrazing. Het gebied leent zich daar goed voor. Het streefbeeld op lange termijn dient dan ook uit te gaan van een verdere extensivering van het gebruik en een grotere natuurlijkheid.

- **Concrete begrenzing en beheer**

Momenteel werkt de gemeente aan de verdere ontwikkeling van dit gebied als "arcadisch uitloopgebied". Ter ondersteuning van dit proces wordt 25 ha beheersgebied begrensd in de meest waardevolle delen van het centrale gebied.

3.2.2 Velperwaarden en Koppenwaard

- **Huidige situatie**

De Velperwaarden zijn relatief smal en gedeeltelijk begrensd door de A 48. Het smalste deel, met tamelijk eenvormig grasland, wordt door het terrein van een voormalige steenfabriek afgescheiden van de rest. De Beekhuizerbeek mondt via het gemaal de Volharding uit in de uiterwaard. Zij stroomt over enkele honderden meters, parallel aan een kade door de uiterwaard en mondt nabij het fabrieksterrein uit in de IJssel. In de kade zijn een tweetal sluizen aanwezig. Binnen het omkade deel ligt een aantal sloten. Hierin groeien kwelindicerende soorten. Een paar percelen zijn met wilgenbos beplant. In het zuidelijk deel van de uiterwaard groeien enkele meidoornhagen. Verder ligt hier een klein plasje, omgeven door een vochtige laagte. De wal vlak langs de bestaande oever van de IJssel herbergt een groot aantal zeldzame, droge stroomdalsoorten.

- **Streefbeeld**

Door natuurontwikkeling is een groot deel van de Velperwaarden veranderd in een kwelbenvloede uiterwaard met een gradiënt tussen rivierwater en water met het karakter van grondwater.

Binnen het omkade deel heeft zich een vochtig bos ontwikkeld, dat vooral onder invloed staat van kwelwater. Incidenteel vindt echter beïnvloeding door rivierwater plaats. Bos op een dergelijke standplaats is in Gelderland zo goed als afwezig en is bijzonder waardevol.

Het water van de Beekhuizensebeek wordt langer in de uiterwaard vast gehouden en in de drassige zone nabij de langzaam stromende beek hebben zich waardevolle oeverbegroeiingen ontwikkeld. Ter hoogte van de sportterreinen en het industrieterrein De Beemd is in een zone parallel aan de dijk, een belangrijk kwelmoeras ontstaan. De kwelzone sluit aan op de Beekhuizerbeek en bij hoge IJsselstanden fungeert zij als een meestromende nevengeul.

In het zuidelijk deel van de Velperwaarden is het aanwezige hagenpatroon uitgebreid en versterkt. Hierdoor kan het buitendijks gebied haar functie als fourageergebied voor dieren van de stuwwal, nog beter vervullen. De relatie IJssel-Veluwe is binnendijs (Beheersplan Veluwe) versterkt door de realisering van een natuurontwikkelingszone tussen de Zutphensestraatweg en de A 48, nabij Viaduct Biljoen.

De droge stroomdalgraslanden op de oeverwal hebben zich verder ontwikkeld en vormen een belangrijke stapsteen tussen de populatie van de Gelderse Poort en die van de benedenstroom van de IJssel.

- **Evaluatie**

Het grootste deel van de Velperwaarden is in het verleden begrensd als beheersgebied. Hier zijn op een aantal percelen beheersovereenkomsten afgesloten (15 juni maai-/weidebeheer). De hoge stroomrug met de groeiplaatsen van de stroomdalflora zijn begrensd als reservaatgebied. Een paar percelen reservaatgebied, zijn door Natuurmonumenten verworven. De Koppenwaard is in het verleden begrensd als beheersgebied. Er zijn op een klein oppervlak (lichte) beheersovereenkomsten afgesloten. Betwijfeld wordt of in het oostelijk deel door middel van overeenkomsten de natuurkwaliteiten vergroot kunnen worden.

- **Concrete begrenzing en beheer**

Het grasland, gelegen binnen de kade en het perceel bij de monding van de Beekhuizensebeek worden begrensd als natuurontwikkelingsproject (ca. 25 ha). Na het verwijderen van de toplaag en aanpassing van het slotenstelsel, wordt hier bos ontwikkeld. In dit bos wordt een "niets doen" beheer gevoerd. De huidige bospercelen (geen agrarische grond) binnen de kade, dienen te zijner tijd via traditionele verwerving verkregen te worden. Hierdoor ontstaat dan een afgeronde beheerseenheid.

Er zijn geen hectaren beschikbaar voor realisering van het gewenste kwelmoeras bij De Beemd. De hiervoor benodigde ontkleining zal door middel van particulier initiatief uitgevoerd moeten worden.

Omdat het natuurrendement te laag is, vervalt een gedeelte van het beheersgebied in de Koppenwaard.

Voor een deel (54 ha) van de Koppenwaard vervalt de status beheersgebied. Naar de huidige inzichten levert de begrenzing te weinig natuurrendement op. In dit deel zijn geen beheersovereenkomsten afgesloten.

3.2.3 Havikerwaard

- **Huidige situatie**

Het gebied de Havikerwaard bestaat uit de uiterwaarden Havikerwaard, Beimerwaard, Loenersche Middelwaard en het deel dat aangeduid wordt met Het Broek. Grote delen van de Havikerwaard horen bij het landgoed Middachten. Het kasteel Middachten is door de aanleg van de A 48 gescheiden van de uiterwaarden komen te liggen. In de zuidpunt van het gebied ligt een in bedrijf zijnde zandoverslag en betonfabriek.

Verspreid liggen enkele klei- en zandputten met hier en daar waardevolle oeverbegroeiingen. Langs de voormalige rivierlopen Lamme IJssel en de Dierensche Hank komen belangrijke moerasvegetaties voor. Deze delen zijn ook waardevol als broedgebied voor water- en moerasvogels. In laaggelegen delen rond de A 48, komt veel kwelwater uit de Veluwe aan het oppervlak.

Via sloten en de Ruiters Aa en Middachterbeek komt dit water in de Dierensche Hank en uiteindelijk in de IJssel. Door de goede kwaliteit van het kwelwater komen plaatselijk waardevolle watervegetaties voor.

Een belangrijk deel van de natuurwaarden in de Havikerwaard is gelegen in de bossen en houtwallen, met hun zeldzame plantensoorten. Naast restanten essen-iepenbossen, komen goed ontwikkelde schietwilgenbossen voor. In één zachthout-ooibos in de Loenersche Middelwaard heeft zich een aalscholverkolonie gevestigd.

In het centrale deel van de uiterwaard ligt een hoge oeverwal met een paar grote agrarische bedrijven. Dit deel is grotendeels als akkerland in gebruik.

- **Streefbeeld**

Door natuurontwikkeling is in de Havikerwaard een belangrijke ecologische verbinding tussen de Veluwe en de IJssel gerealiseerd. Deze relatie wordt vorm gegeven door een krachtig boskerngebied in Het Broek. Afhankelijk van de hoogteligging en de bodemsamenstelling, komen hier afwisselend natte tot matig droge bosgemeenschappen voor. De huidige populierenopstanden zijn omgevormd tot meer natuurlijk bos. Het gehele kerngebied is een stapsteen van formaat tussen de bossen van de Veluwe en die van Montferland. De stapsteenfunctie van het boskerngebied is versterkt door de uitbreiding van de houtwallen- en hagenstructuur in het omringende gebied (beheersovereenkomsten en gemeentelijk landschapsbeleidsplan).

Daarnaast komt de (hydrologische) relatie met de Veluwe tot uiting in een brede kwelzone nabij de A 48, waar (na ontkleining) een bijzonder complex van kwelmoerassen, afgewisseld met schrale, natte graslanden tot ontwikkeling is gekomen.

Door adequaat beheer hebben zich op een aantal akkers zeldzame akkeronkruiden kunnen vestigen en handhaven. Hierdoor wordt een bijdrage geleverd aan het instandhouden van de Nederlandse akkeronkruidflora.

In de Loenersche Middelwaard is de rivierinvloed, door middel van de aanleg van een meestromende nevengeul vergroot. Ter plaatse is een robuust, dynamisch rivier ecosysteem ontstaan.

Realisering van het vorengenoemde streefbeeld, vereist de inzet van een groot contingent natuurontwikkeling/relatienota hectaren. Deze zijn momenteel niet beschikbaar, waardoor vooralsnog gekozen wordt voor enkel de inzet van natuurontwikkelingshectaren, ter realisering van het boskerngebied.

- **Evaluatie**

De gronden in de Beimerwaard zijn in het verleden in zijn totaliteit begrensd, grotendeels als beheersgebied en deels als reservaatgebied. Er zijn een paar (zware) beheersovereenkomsten afgesloten, onder andere bouwland-beheer en 15 juni maai-/weidebeheer.

- **Concrete begrenzing en beheer**

Momenteel wordt er door het landgoed Middachten, samen met Stichting Twickel en de Vereniging Natuurmonumenten gewerkt aan een visie op de meest gewenste ontwikkeling van de landbouw en de natuur in dit gebied. Bij de opstelling van deze visie zullen uitdrukkelijk óók de particuliere agrarirs in het gebied betrokken worden. Voorgesteld wordt de gewenste natuurdoelen in de Havikerwaard verder vorm te geven in nauw overleg met dit samenwerkingsverband. Hiervoor is 80 ha natuurontwikkeling beschikbaar. De precieze localisatie van deze hectaren, zal in overleg worden vastgelegd. Vooralsnog wordt er van uitgegaan dat 30 ha bosontwikkeling aansluitend op de bospercelen in Het Broek zal plaatsvinden. Voor de natuurontwikkeling zal een inrichtingsplan gemaakt worden.

Verder wordt de mogelijkheid geboden om in de kwelzone nabij de A 48, via een ruime jas begrenzing, 145 ha beheersgebied in te zetten.

De Havikerwaard is onderdeel van WCL de Veluwe. Dat betekent dat voor alle agrarische percelen in deze uiterwaard overeenkomsten mogelijk zijn voor randenbeheer en landschapsonderhoud.

3.2.4 Fraterwaard en Olburgsche waard

- **Huidige situatie**

De huidige Fraterwaard is een geomorfologisch gave, onvergraven uiterwaard. Het noordoostelijk deel is bijzonder reliëfrijk (Kronkelwaard). Een oude rivierloop is in het landschap goed herkenbaar aanwezig. Verspreid in het gebied liggen vier boerderijen en in het zuiden ligt een als grasland heringericht, voormalig vuilstort. Omdat de Fraterwaard slechts op één punt over de weg te bereiken is heerst in het gebied een bijzondere rust. Deze rust wordt echter regelmatig verstoord door toeristen afkomstig van de nabijgelegen campings, die met plezierboten het gebied over water (Het Zwarte Schaar) benaderen.

Een gedeelte van de graslanden kennen een intensief hooilandbeheer, wat echter niet verhindert dat met name de noordoosthoek een zeer goed weidevogelgebied is. Hier ligt ook een aantal percelen grasland met beheersovereenkomsten.

Bij Olburgen ligt een oud rivierduin. In het verleden kwam hier het bijzonder waardevolle rivierduin- grasland, goed ontwikkeld voor. Nu nog steeds groeien hier bijzondere stroomdalgraslandsoorten.

- **Streefbeeld**

De Fraterwaard heeft zich verder ontwikkeld tot een belangrijk weidevogelgebied; de Grind sluit hierop aan. Op de hoge koppen in de Kronkelwaard komen weer waardevolle, bloemrijke hooilanden voor. Op de hooggelegen gronden van het rivierduin bij Olburgen zijn de droge stroomdalvegetaties behouden en ontwikkeld. De lage graslanden in het zuiden van het gebied (tussen zomerkade en Het Zwarte Schaar) zijn omgevormd tot een gevarieerd moerasgebied, waar doorheen een nevengeul stroomt. Hiertoe zijn de aanwezige strangresten met elkaar verbonden en ter hoogte van de stadswelde aangetakt aan de IJssel. De uitstroomopening in Het Zwarte Schaar

ligt nabij de boerderij Waardmansplaat. Daar waar de geul de weg kruist moet een doorlaatbrug aangelegd worden. Door middel van een drempel in de instroomopening wordt voor een relatief laagdynamisch systeem gezorgd. Na inrichting wordt het gebied integraal begraasd (extensief), waardoor een gevarieerde afwisseling ontstaat tussen de droge graslanden nabij de zomer-kade en de vochtige graslanden en moeraszone langs de nevengeul. De oever van Het Zwarte Schaar is door middel van barrières ontoegankelijk geworden voor verstoring vanaf de waterzijde.

- **Evaluatie**

Sinds een aantal jaren wordt een zwaar botanisch beheer gevoerd op enkele reliëfrijke en natte percelen. Ook worden er landschapselementen hersteld en onderhouden.

- **Concrete begrenzing en beheer**

Ook voor deze waarden wordt door het landgoed Middachten, de Stichting Twickel en Natuurmonumenten gewerkt aan een visie voor de meest gewenste ontwikkeling voor landbouw en natuur. Ook hier zullen de particuliere agrariërs bij het proces betrokken worden en wordt voorgesteld om de gewenste natuurdoelen verder vorm te geven in overleg met dit samenwerkingsverband.

Voor inrichting van de nevengeul is 10 ha natuurontwikkelingsproject nodig. Daarnaast zullen lokaal enige kleinschalige inrichtingsmaatregelen genomen worden. De overige natuurdoelen kunnen gerealiseerd worden door voornamelijk extensieve begrazing met achterwege laten van bemesting.

Het provinciaal beleid streeft het instandhouden van landgoederen als een economische eenheid na. Daarbij is er omwille van de instandhouding van het geheel ruimte voor functieverandering mits de samenhangende kwaliteiten daardoor niet verloren gaan. Dit strookt niet met een aankooptitel ten behoeve van een natuurbeschermingsorganisatie. Daarom wordt de status reservaatgebied op gronden die behoren tot het Hof te Dieren, omgezet in de status beheersgebied (totaal 100 ha). Van een perceel beheersgebied vervalt de status, daarnaast wordt een laag perceel begrensd (2 ha). Hierdoor wordt een betere bedrijfsvoering op het hele landgoed mogelijk.

Speciale aandacht dient besteedt te worden aan de droge gronden op het rivierduin bij Olburgen. Hooien en/of extensief beweiden met achterwege laten van bemesting is hier het gewenste beheer.

De Grind is begrensd als beheersgebied (20 ha). De moerassige rabatten in de Stadsweide zijn begrensd als beheersgebied vanwege de hoge kwaliteit voor flora en weidevogels.

3.2.5 Brummensche waarden

- **Huidige situatie**

De Brummensche waarden is een langgerekt uiterwaardencomplex, met een centraal gelegen oude rivierloop. Evenwijdig aan de oude rivierloop ligt een aantal zomerdijken. In het zuidelijk deel (Spankerensche Weiland) liggen bijzonder reliëfrijke graslanden. Verder komt hier een waardevolle moerasstrook voor die aansluit op het terrein van het kasteel de Geldersche Toren. Nabij de Geldersche Toren ligt een hardhout-ooibos, dat te boek staat als een van de best ontwikkelde in Nederland (zogenaamde A-locatie bos voor de natuurlijke bosgemeenschap van het essen-iepenbos). Aan de oever van de vaargeul ligt een wilgenbos van niet geringe omvang. Meer naar het noorden liggen tussen de vaargeul en De Hank (oude rivierloop) eveneens enkele wilgenbosjes. Het noordelijk deel is eveneens bijzonder reliëfrijk. Meer naar de

dijk toe, bij Brummen ligt het landgoed Spaensweerd met een parkbos met goed ontwikkelde kruidlaag. Via de Brummensche waarden stromen twee beken uit in de rivier: de Soerensche Beek bij de Geldersche Toren en de Leuvenheimsche Beek bij Spaensweerd.

In de Brummensche uiterwaarden is een goede uitgangssituatie aanwezig voor het ontwikkelen van een dynamisch rivierecosysteem met grote natuurwaarde. Deze goede uitgangssituatie wordt enerzijds bepaald door de relatief geringe rivierkundige bezwaren hier tegen het vergroten van de rivierdynamiek. Daarnaast wordt zij bepaald door de geringe inrichtingsmaatregelen (graafwerkzaamheden) die hier noodzakelijk zijn voor realisering van een dergelijk project. Verder kan door het lokaal voorkomen van kwel- en beekwater hier een grote variatie aan water-, moeras- en bosgemeenschappen ontstaan.

- **Streefbeeld**

Door de realisering van een groot natuurontwikkelingsproject is in de Brummensche waarden de rivierinvloed over een groot oppervlak vergroot. Hiertoe is de oude rivierloop ingericht als een nevengeul die iets ten noorden van de Geldersche Toren aantakt op de IJssel. De nevengeul is in het grootste deel van het jaar meestromend. De Soerensche Beek mondt via deze nevengeul uit in de IJssel. Een kade (voor het grootste deel al aanwezig), voorkomt dat de inundatiefrequentie op de gronden tussen het natuurontwikkelingsproject en de dijk toeneemt. In de gevormde middenwaard zijn grote riviermoerassen tot ontwikkeling gekomen. De al aanwezige wilgen- en populierenbossen zijn verder uitgebreid. Het afwisselend geheel van stromend en stilstaand water, onbegroeide oever, moeras, zachthout- en hardhout-oobos, herbergt een bijzonder rijke en gevarieerde fauna. In het natuurontwikkelingsproject vindt jaarrond begrazing plaats.

Het vochtig parkbos van Spaensweerd is in zuidwestelijke richting uitgebreid. Door deze bosuitbreiding wordt de Leuvenheimsche Beek geleid, deze is hiervoor verlegd. Onder invloed van de combinatie van zowel rivierwater als beekwater is hier een waardevol kwelbenvloed hardhoutoobos ontstaan. Ten noorden van Spaensweerd zijn de oevers van de Leuvenheimsche Beek natuurvriendelijk ingericht. Hier heeft zich dankzij een adequaat beheer een soortenrijke, grazige vegetatie ontwikkeld (beheersovereenkomsten en gemeentelijk landschapsbeleidsplan).

In het overige deel van de Brummensche waarden zijn met behulp van beheersovereenkomsten, de natuurwaarden (met name weidevogels) verder toegenomen. Ook het herstel van kleine landschapselementen heeft de natuurwaarde hier doen toenemen. Door uitruil is de verkavelingssituatie van deze landbouwgronden verbeterd.

- **Evaluatie**

Het gehele uiterwaardencomplex is momenteel begrensd als beheersgebied. Op een groot aantal percelen zijn beheersovereenkomsten (beperkt beweiden) afgesloten.

- **Concrete begrenzing en beheer**

Momenteel is de gehele uiterwaard (ca. 400 ha) begrensd als beheersgebied. Ter realisering van het streefbeeld is het nodig, een flinke oppervlakte gronden te kunnen verwerven. Op een groot deel van deze gronden is extensieve beweiding (0 stikstof pakketten) als overgangsbeheer naar het eindbeheer zinvol.

Deze gronden kunnen derhalve als reservaatgebied begrensd worden. Uit het streefbeeld volgen verder de volgende inrichtingsmaatregelen: Verbreding en verdieping van de aanwezige geulrestanten tot één doorlopende nevengeul (ca. 40 ha) en aanleg van in- en uitlaatwerken; aanplant van bosclementen als aanzet tot bosontwikkeling (ca. 10 ha); aanpassing van de loop en de oevers van de benedenloop van de Leuvenheimsche/Brummensche Beek (deels in beheersgebied).

Voorgesteld wordt een statusverandering van 150 ha beheersgebied naar 150 ha reservaatgebied met daarin 50 ha natuurontwikkelingsgebied. De ligging van reservaat- en natuurontwikkelingsgebied is nog nader te bepalen aan de hand van nog uit te werken inrichtingsvoorstellen en realiseringskansen. Om de gewenste grondverwerving binnen een afzienbare tijd te realiseren is een aankoopgebied begrensd dat ook binnendijkse gronden omvat.

3.3 Traject Brummen-Deventer

Een belangrijk deel van de actuele natuur- en landschapswaarden (onder andere stroomdalflora, weidevogels en hagen) kunnen met de bestaande begrenzing relatielota- en beheersgebieden, in principe behouden en ontwikkeld worden. Op een substantieel oppervlak is de reservaatvorming al voltooid. Aanvullend dienen door het inzetten van natuurontwikkeling de volgende natuurdoelen gerealiseerd te worden.

- *Versterken relatie met de Graafschap*

De relatie met de Graafschap kan met name versterkt worden daar waar de uiterwaarden direct grenzen aan de hogere zandgronden. Ontwikkeling en uitbreiding van bos en struweel is op deze steilranden gewenst.

Goede mogelijkheden liggen hier voor bij het Eester Loo, gemeente Gorssel. In het Begrenzingenplan Graafschap is het dal van de Flienderbeek uitgewerkt als verbinding tussen de hoge gronden en het IJsseldal. Op deze verbinding zal worden aangesloten.

- *Vergroten invloed van rivierdynamiek.*

Door het vergroten van de rivierdynamiek kan een belangrijke uitbreiding van de natuurwaarden bewerkstelligd worden. Voorbeelden hiervan zijn: pioniersvegetaties van oevers en levende rivierduinen en levensgemeenschappen van stromend water in nevengeulen. Door de aanleg van nevengeulen kan ook het ecologisch functioneren van de rivier zelf verbeterd worden. Goede mogelijkheden zijn hiervoor aanwezig in de Rijsselsche waarden en de Wilpse uiterwaard.

3.3.1 Middelwaard en Rijsselsche waarden

- **Huidige situatie**

Deze twee uiterwaarden liggen op de oostoever van de IJssel, nabij Gorssel. Zij kennen een grotendeels natuurlijk reliëf. In het golvend reliëf is een oude stroomgeul nog duidelijk aanwezig, in de vorm van vochtige laagten en een aantal verspreid liggende plasjes. Rond de plasjes staan enkele, fraai in het landschap passende, knotwilgen. Op de oever en in het water van de plasjes groeien plaatselijk minder algemene soorten als zwanebloem (wettelijk beschermd) en watergentiaan. De graslanden worden in het algemeen intensief gebruikt en kennen een weinig gevarieerde vegetatie. Wel zijn hier potenties aanwezig voor het ontwikkelen van stroomdalgraslanden. In het noorden is de Middelwaard niet bedijkt maar grenst zij via een steilrand aan het hoog gelegen Eester Loo. Nog meer naar het noorden loopt aan de voet van de steilrand en parallel hiermee een sloot.

Deze sloot wordt voornamelijk gevoed door kwelwater, wat hier onder aan de steilrand uitteedt.

In het zuiden gaat de Middelwaard over in de Rijnsselsche waarden. Hier mondt de Flierderbeek uit in de IJssel. De Flierderbeek maakt onderdeel uit van de ecologische verbindingszone tussen de Graafschap en de IJssel. Binnendijks is aansluitend aan de IJsseldijk en de Flierderbeek in het concept-Beheersplan de Graafschap een natuurontwikkelingsproject gesitueerd. Ten zuiden van de Middelwaard ligt aan de overkant van het Twentekanaal een uiterwaard met kleinschalige afwisseling en daardoor gevarieerde vegetatie.

Streefbeeld

In de Middelwaard is een meestromende nevengeul aangelegd. Door de rivierdynamiek in combinatie met een extensief beheer, heeft zich op de oevers van de nevengeul een waardevolle moerasvegetatie ontwikkeld, terwijl in de geul zelf allerlei organismen van het rivierecosysteem een plaats hebben gevonden. Op de hoge delen van het gebied zijn door middel van extensief beheer waardevolle stroomdalgraslanden ontwikkeld. Aan de voet van de steilrand en op de steilrand zelf heeft zich via spontane opslag een bijzonder waardevolle mantel- en zoomvegetatie ontwikkeld, die de natuurlijke gradiënt van hooggelegen relatief voedsel- en kalkarm zand naar de door de rivier beïnvloede laag- gelegen, voedselrijkere, kalkhoudende kleigronden weerspiegelt. Ten noorden van het Eester Loo is, door middel van aangepast beheer, de zone tussen de steilrand en de daar lopende sloot ontwikkeld tot een door kwel beïnvloed, bloemrijk grasland.

De vrijafstromende Flierderbeek heeft weer een natuurlijke bedding gekregen. In de beek en op haar oevers hebben zich waardevolle water- en moerasgemeenschappen ontwikkeld, welke aansluiten op het binnendijks natuurontwikkelingsproject.

Evaluatie

De Middelwaard is momenteel in zijn geheel begrensd, deels als reservaatgebied en deels als beheersgebied. Twee kleine perceeltjes zijn verworven ten behoeve van Staatsbosbeheer.

Concrete begrenzing en beheer

Natuurontwikkeling is met name gewenst in het gebied van de monding van de Flierderbeek tot aan het Eester Loo. Bij de monding van de Flierderbeek en in het lage gedeelte van de Middelwaard ligt de nadruk op het vergroten van de oppervlakte water en moeras en het aaneensluiten van de strangrestanten tot een nevengeul.

Op de hogere gronden langs de dijk, langs het Eester Loo en langs de rivier ligt de nadruk op een sterke extensivering van het grondgebruik (extensieve beweiding zonder bemesting). Langs het Eester Loo is het tot stand laten komen van een brede bosrand van struweel gewenst. De kwelsloot die bij Eester Loo ontspringt en door het beheersgebied loopt en uiteindelijk in de IJssel uitmondt, zou een brede natuuroever moeten krijgen.

Ten behoeve van deze doelen wordt 40 ha beheersgebied omgezet in 40 ha reservaatgebied met daarin 15 ha natuurontwikkelingsgebied. De ligging van reservaat- en natuurontwikkelingsgebied is nog nader te bepalen aan de hand van nader uit te werken inrichtingsvoorstellen en realisatiekansen.

In de uiterwaard ten zuiden van het Twentekanaal is het beheer gericht op het behoud van de kleinschaligheid en de afwisseling in de vegetatie (25 ha.). Om de gewenste grondverwerving binnen een afzienbare tijd te realiseren, is een aankoopgebied begrensd dat ook binnendijkse gronden omvat.

3.4 Traject Deventer-Hatterij

Een belangrijk deel van de actuele natuur- en landschapswaarden (onder andere stroomdalflora en weidevogels) kunnen met de bestaande begrenzing relatie- en beheersgebieden, in principe behouden en ontwikkeld worden. Aanvullend dienen door het inzetten van natuurontwikkeling de volgende natuurdoelen gerealiseerd te worden.

- *Vergroten invloed van rivierdynamiek.*
Door het vergroten van de rivierdynamiek kan een belangrijke uitbreiding van de natuurwaarden bewerkstelligd worden. Voorbeelden hiervan zijn: pioniersvegetaties van oevers en levensgemeenschappen van stromend water in nevengeulen. Door de aanleg van nevengeulen kan ook het ecologisch functioneren van de rivier zelf verbeterd worden. Goede mogelijkheden zijn hiervoor aanwezig in de uiterwaarden tussen Olst en Wijhe.
- *Versterken relatie met de Veluwe*
Met name in de Hoenwaard grenzen de buitendijkse gebieden direct aan de hogergelegen zandgronden van de Veluwe. Door het vergroten van het bosareaal in de uiterwaarden, kan de relatie met de Veluwe versterkt worden en belangrijke natuurwaarden tot ontwikkeling komen.

3.4.1 Welsumer- en Vorchterwaarden

- **Huidige situatie**
Dit deelgebied wordt gevormd door een drietal (delen van) uiterwaarden, de Welsumerwaarden, de Veessenwaarden en de Vorchterwaarden. Zij zijn grotendeels eigendom van Het Geldersch Landschap en Staatsbosbeheer en bestaan voornamelijk uit laaggelegen, vochtige graslanden en enkele verlaten klei- en zandputten. Verder komt er een oude rivierloop, De Hank voor, welke in open verbinding staat met de IJssel. Van belang zijn vooral de moerassige begroeiingen op de oevers van de verschillende waterpartijen. Hier groeit onder andere de zeldzame moeraswolfsmelk en broedt de zomertaling en de slobbeend. De vochtige graslanden geven broedgelegenheid aan vele scholeksters, kieviten en grutto's. In de winter pleisteren grote aantallen zwanen, eenden en zaagbekken op de verschillende plassen.
In 1989 is in het staatsnatuurreservaat Duursche waarden (Overijssel) gestart met een natuurontwikkelingsproject. Hierbij is een aantal geulen gegraven en werden enkele zomerkaden doorgestoken, waarna het gehele gebied integraal in begrazing is genomen. Momenteel wordt gepoogd dit natuurontwikkelingsproject uit te breiden met de aanliggende gebieden, waarbij ook de uiterwaarden op de westoever (zowel provincie Overijssel als Gelderland) worden betrokken. Voor dit natuurontwikkelingsproject, genaamd Welsumer en Duursche waarden II, is in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een studie naar ontwikkelingsscenario's gemaakt. Op basis van deze studie is voor een ontwikkeling gekozen, die voor de natuur en de recreatie het meeste perspectief biedt. Een belangrijk element hierin is de ontwikkeling van een meestromende nevengeul door de Welsumerwaard.

- **Streefbeeld**

Na afronding van het natuurontwikkelingsproject Welsumer en Duursche waarden II is tussen Olst en Wijhe, over een groot oppervlak, een rivierland-schap ontstaan met een grote mate van natuurlijkheid. Afhankelijk van de overstromingsfrequentie en begrazingsdruk heeft zich een rijk geschakeerd palet van vegetatiestructuren ontwikkeld. Naast water en moeras, komt gras-land, struweel en bos voor, met ieder haar karakteristieke fauna.

- **Evaluatie**

Met uitzondering van de percelen bij de boerderij Grote Voorn, in de Welsu-merwaarden en een klein deel bij Veessen, zijn de drie uiterwaarden in het verleden geheel begrensd. Alleen in de Vorchterwaarden ligt beheersgebied. Voor deze terreinen zijn zware overeenkomsten afgesloten (15 juni maai-/weidepakket). Tevens zijn er gronden verworven ten behoeve van Staatsbos-beheer.

- **Concrete begrenzing en beheer**

De gronden bij boerderij Grote Voorn worden begrensd als natuurontwikke-lingsgebied. Begrenzing en verwerving van deze gronden is cruciaal voor het laten slagen van het natuurontwikkelingsproject Welsumer en Duursche waarden II. In totaal betreft het ca. 12 ha. De status beheersgebied van de gronden in de Vorchterwaarden wordt veranderd in reservaatgebied.

Dit opent de mogelijkheid om op termijn te komen tot een grote eenheid wel-ke integraal begraasd kan worden (eindbeheer). In totaal betreft het ca. 40 ha.

3.4.2 Hoenwaard

- **Huidige situatie**

In de Hoenwaard grenzen uitlopers van de Veluwe direct aan de uiterwaar-den van de IJssel. Deze uitlopers zijn grotendeels bebost. De laagste delen van deze bossen komen bij extreem hoog water onder te staan. Hier groeien knolgewassen als gewone vogelmelk en het zeldzame slangelook. Meer naar de rivier toe ligt een langgerekte oeverwal met een lint van boerderijen.

In de bermen en sommige graslanden op de oeverwal worden zeldzame stroomdalsoorten gevonden als grote tijm, veldsalie, sikkeldklaver en echte kruisdistel. Tussen de Veluwe-uitlopers en de oeverwal liggen laag- gelegen, vochtige graslanden die bijzonder bloemrijk zijn. De bodem bestaat hier uit zware, deels kalkloze en deels kalkhoudende klei.

Plaatselijk komt kwelwater uit de stuwwal aan het oppervlak. Weidevogels als grutto en tureluur komen in deze graslanden regelmatig tot broeden. Rond de Wiessenbergsche Kolk is recent klei gewonnen ten behoeve van de dijkver-zwaring. Deze gronden worden als natuurterrein opgeleverd en zullen te zij-ner tijd over gaan naar Het Geldersch Landschap.

Ten zuiden van de Hoenwaard (binnendijs) wordt momenteel een afleidings-kanaal tussen het Apeldoornsch Kanaal en het gemaal Pauwel Bakhuis aan-gelegd. Dit afleidingskanaal verzorgt de afvoer van het Apeldoornsch Kanaal tijdens hoge rivierwaterstanden. Dan wordt namelijk de keersluis in de dijk bij Hattem gesloten. Het water wordt dan door het gemaal Pauwel Bakhuis uit-geslagen. Dit gemaal zal binnenkort vernieuwd en iets verplaatst worden.

Ook zal buitendijs een nieuwe uitvliet gegraven worden, van het kanaal naar de Evergunne.

In het zuiden ligt een complex van kolken met overslaggronden. Vooral dit deel van de uiterwaard is een uitstekend knoflookpadden-biotop en deze werden tot voor kort hier dan ook regelmatig aangetroffen. Door de grote afwisseling in bodemtype, hoogteligging en waterhuishouding komt in de Hoenwaard een groot aantal (potentieel) waardevolle gradiënten voor die goede mogelijkheden bieden voor het ontwikkelen van belangrijke natuurwaarden.

- Streefbeeld

In het noordelijk deel van de Hoenwaard is door middel van beheersovereenkomsten de weidevogelstand uitgebreid. De aanwezige stroomdalflora is door middel van (randen)beheer behouden gebleven.

Door verwerving, inrichting en adequaat beheer zijn in het reservaatsgedeelte de stroomdalgraslanden en de bloemrijke natte graslanden, behouden gebleven en verder ontwikkeld.

Daarnaast is (onder meer door de aanleg van nieuwe voortplantingswateren) een kerngebied voor de knoflookpad gerealiseerd. Hiermee is het voorkomen op middellange termijn van deze soort, in dit deel van de IJsselvallei veilig gesteld.

Aansluitend op het bestaande bos op de hogere zandgronden bij de Zwarte Kolk, in de zone tussen de Botten strank en de bosjes ten westen van de Evergunne, is een mozaiek van bosgemeenschappen ontstaan. Vooral elementen van het vochtige elzenrijk essen-iepenbos met overgangen naar het drogere essen-iepenbos en het abelen-iepenbos komen voor. Deze hardhoutbossen hebben bijzondere botanische kwaliteiten en omdat de gehele overgang van stuwwal naar uiterwaard in bos is gelegen, kunnen allerlei aan bos gebonden organismen als bijvoorbeeld reeën vrijelijk migreren. Onder invloed van begrazing zijn bijzonder waardevolle mantels en zomen ontwikkeld op de overgangen tussen bos en open vegetaties. Deze struikrijke overgangen zijn rijk aan kleine zoogdieren, zangvogels, amfibieën en insecten. Zij vormen een belangrijk onderdeel van het open boslandschap wat op deze plaats in de Hoenwaard is ontstaan.

- Evaluatie

Het noordelijk deel is in het verleden begrensd als beheersgebied en het zuidelijk deel, op een aantal hooggelegen en goed ontsloten percelen na, is begrensd als reservaatsgebied.

In de Hoenwaard zijn gemiddeld minder overeenkomsten afgesloten dan in de overige begrensde delen van de IJsseluiterwaarden. In de noordpunt van de uiterwaard zijn op een paar percelen zware beheersovereenkomsten afgesloten. In de rest van de uiterwaard zijn enkel een aantal bergboerovereenkomsten afgesloten.

In verband met de kleiwinning rond de Wiessenbergsche Kolk is een aantal beheersovereenkomsten daar beëindigd. In het reservaatsgedeelte is tot nu toe ongeveer 80 ha ten behoeve van Het Geldersch Landschap verworven.

- Concrete begrenzing en beheer

De status van het gedeelte beheersgebied dat ingesloten wordt door de Veluwsche Wetering en het Apeldoornsch Kanaal (ca. 10 ha) wordt omgezet in reservaatsgebied, waardoor een logischer begrensde en beter beheersbare eenheid ontstaat. De status beheersgebied op de gronden rond de Wiessenbergsche Kolk die zijn ontleid, vervalt (ca. 15 ha).

Voor de gewenste ontwikkeling van bos in de Hoenwaard zijn de beste locaties gelegen in het gedeelte dat nu al begrensd is als reservaatgebied. Omvorming tot bos kan plaatsvinden via spontane vestiging. Van belang hierbij is dat een juist inleidend beheer heeft plaatsgevonden.

Dit beheer moet gericht zijn op verschraling van de bodem en het creëren van vestigingsomstandigheden voor boomsoorten. Hiervoor kan het wenselijk zijn plaatselijk de top laag te verwonden en/of te verwijderen. Daarnaast is aanplant van een beperkt aantal boomgroepen met hardhoutsoorten, die als toekomstige zaadbron kunnen functioneren gewenst. Voor deze maatregelen is een (beperkt) aantal natuurontwikkelingshectaren met bijbehorende inrichtingsgelden begrensd. In totaal gaat het om ca. 6 ha natuurontwikkelingsproject. Ook de ontwikkeling van het kerngebied van de knoflookpad wordt hiermee gerealiseerd.

In de Hoenwaard is met name van belang het op korte termijn veilig stellen van de populatie Knoflookpadden en een begin maken met de ontwikkeling van bos. De verwerving van de hiervoor benodigde gronden zal voortvarend aangepakt worden. Om de gewenste grondverwerving binnen een afzienbare tijd te realiseren, is een aankoopgebied begrensd dat ook binnendijkse gronden omvat. Daarnaast kan een en ander mogelijk versneld gerealiseerd worden in combinatie met de verplaatsing van het gemaal Paul Bakhuys en de nieuw te graven uitvliet.

3.5 Overige begrenzingen

In deze paragraaf wordt een korte karakteristiek gegeven van de in het verleden begrensde beheers- en reservaatgebieden langs de IJssel welke ongewijzigd blijven.

In de reservaatgebieden is het einddoel het realiseren van soortenrijke rivierduingraslanden en soortenrijke graslanden uit het glanshaververbond. Dit vereist een eindbeheer bestaande uit:

- het geheel achterwege laten van de bemesting;
- niet voor eind juli maaien en het maaisel afvoeren, eventueel met extensieve nabeweiding;
- extensieve beweiding met aan het einde van de zomer eenmaal maaien/bosmaaien.

Dergelijk beheer wordt niet inpasbaar geacht in de agrarische bedrijfsvoering en leidt derhalve tot reservaat-aanwijzing. Daarnaast is voor lokale struweelvorming een extensief begrazingsbeheer nodig, hetgeen eveneens een reden is voor aanwijzing als reservaatgebied. Tot de reservaatgebieden behoren ook die percelen die vanwege hun ligging langs oude rivierlopen gerekend worden tot de natte graslanden die van belang zijn voor het ontwikkelen van moerasvegetaties.

In de beheersgebieden zijn de doelstellingen gericht op bescherming van weidevogels, het handhaven van botanische waarden op graslanden, creëren van ganzenrustgebieden, ontwikkelen van akkerflora en -fauna, versterken van botanische waarden in perceelsranden en onderhoud van landschapselementen. Deze doelstellingen resulteren in een beheer dat inpasbaar wordt geacht in de gangbare agrarische bedrijfsvoering.

Bij weidevogelbeheer gaat het onder meer om het beperken van landbouwkundige werkzaamheden zoals rollen, slepen, maaien, beweiden en bemesting in de periode dat weidevogels hun eieren uitbroeden en hun kuikens grootbrengen. Het gewenste akkerbeheer bestaat uit bepalingen ten aanzien van onder meer het tijdstip van toediening van dierlijke mest, gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen en het verbouwen van graangewassen.

Vaalwaard

Het relatienotagebied Vaalwaard wordt gevormd door een brede strook van de uiterwaard langs de IJssel die bij de (toekomstige) zandwinning gespaard blijft en die in de afwerking van deze zandwinning is bestemd als natuurgebied. Het betreffende gebied is deels ontkleid en deels nog onvergraven, met zowel vlakke hooggelegen percelen als reliëfrijke percelen met een karakteristiek ruggen- en geulenpatroon. Met name de ruggen hebben een actuele waarde voor de stroomdalflora. De Vaalwaard is verder van belang voor weidevogels en ganzen alsook vanwege het voorkomen van fraaie heggen en knotwilgenrijen. De Vaalwaard is grotendeels eigendom van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Beimerwaard

In de Beimerwaard liggen zowel natte graslanden langs oude rivierlopen, vroegere kleiputten en zandwinplassen, als hogere oeverwalgraslanden. Als gevolg van de sterke kwel uit het Veluwemassief zijn de sloot- en moerasvegetaties waardevol. In de Beimerwaard komen bouwlanden voor met goede mogelijkheden voor het ontwikkelen van akkerflora. Het zuidelijke deel is een goed weidevogelgebied en is daarnaast van belang als fourageergebied van ganzen en zwanen. De percelen in en langs de oude rivierlopen herbergen een zeer rijke moerasvogelstand. De heggen in de Beimerwaard zijn zeer rijk aan bijzondere plantensoorten.

Spaensweerd

De uiterwaard nabij Spaensweerd ligt in de (afgeronde) landinrichting Steenderen en is in dit kader niet ingericht. Deze uiterwaard bezit nogal wat reliëf en is met name van belang in verband met het voorkomen weidevogels.

Cortenoever

Dit is een geomorfologisch en landschappelijk bijzonder gave kronkelwaard, met veel reliëf. Er is een grote verscheidenheid aan ruggen, geulen, oude rivierlopen, heggen en kleine bosjes. Het gebied is voor een deel reeds in eigendom van Staatsbosbeheer.

Op diverse percelen binnen het reeds verworven reservaatgebied en in randen van de percelen daarbuiten komen bijzondere stroomdalplanten voor zoals bosrank, weidgeelster en wilde cichorei. Cortenoever is een van de belangrijkste stroomdalplantenreservaten in het rivierengebied. In de oude rivierlopen komen zeldzame moerasvegetaties voor. Cortenoever is daarnaast een goed weidevogelgebied.

Tichelbeekse waarden

Dit is een reliëfrijke uiterwaard. Het grondgebruik bestaat voornamelijk uit grasland. Een paar kleine percelen zijn in gebruik als akker. Ook liggen er in deze uiterwaard enkele kleine bosjes en plasjes. Door deze afwisseling komt hier een groot aantal verschillende plant- en diersoorten voor.

Bronkhorsterwaarden

De percelen gelegen aan de IJssel hebben hun oorspronkelijke reliëf behouden. Met name de hogere delen bieden mogelijkheden voor de ontwikkeling van stroomdalflora. Daarnaast is het gebied in trek bij weidevogels en foeragerende ganzen en zwanen.

Stokebrandswaard

Binnen dit gebied ligt een deels bebost rivierduin waarop een van de laatste schrale rivierduingraslanden in Nederland ligt. De aangrenzende percelen zijn van belang om tot een beter beheersbare eenheid als stroomdalreservaat te komen en om meer geleidelijke overgangen van bos naar grasland tot stand te brengen.

Het is een reliëfrijke uiterwaard met hoge ruggen en een zandopduiking aan de voet van de winterdijk. Met name in het noordelijk deel komen veel heggen voor. In het zuiden gaat deze uiterwaard over in een smalle strook die als zodanig een verbinding vormt tussen de bezittingen van Staatsbosbeheer in deze uiterwaard en die in de Bronkhorsterwaarden. Dit deel is vooral aan de zuidzijde reliëfrijk, terwijl aan de noordzijde hier en daar, langs oude dode armen van de IJssel, een moerasachtige vegetatie voorkomt.

Rammelwaard

Het is een uiterwaard met veel ruggen en geulen (hoogteverschillen van meer dan 2 m), die in de stroomrichting van de IJssel liggen. De ruggen bestaan uit kalkrijk zand en zavel of lichte klei; de geulbodems bestaan uit klei. De hogergelegen delen zijn van belang voor de stroomdalflora terwijl in de lagere delen vooral rietachtige vegetatie voorkomt met soorten als watermunt, lidrus, waterkers en zilverschoon. De zandwinplas in de Rammelwaard trekt veel watervogels, daarnaast is het gebied van belang voor weidevogels.

Nijenbeker Klei

De Nijenbeker Klei is een reliëfrijke uiterwaard met veel heggen. Het gebied grenst aan de Veluwe Bandijk op de beboste rivierduinen van landgoed de Poll. Vanwege de relatie met de omgeving vervult het gebied een functie als trekroute voor diverse diersoorten vanaf de Veluwe naar het IJsseldal. Het gebied is aangewezen vanwege zijn botanische potenties, het voorkomen van weidevogels en de foerageerfunctie voor wintergasten.

De Wilpsche Klei

De Wilpse uiterwaard heeft zijn huidige aanzien vrijwel geheel verkregen onder invloed van de IJssel. Als gevolg daarvan wordt het gebied gekenmerkt door een kleinschalig patroon van hoge stroomruggen en oeverwallen, afgewisseld door lage slenken en strangen. De uiterwaard watert vrij af op de rivier via een min of meer natuurlijk afwateringssysteem van sloten in de natuurlijke laagten.

Bij hoge rivierstanden inundeert het gebied tot aan de winterkade (de grens van het gebied), die slechts bij uitzonderlijk hoge waterstanden overstroomt. Doordat het gebied inundeert vindt nog steeds oeverwalvorming plaats.

Op de droge plaatsen, dijkhellingen en oeverwallekens behoort de vegetatie overwegend tot die van de droge kalkgraslanden. In de Wilpse uiterwaard komt de zeldzame veldsalie en de wijnruit voor.

Het gebied vervult tevens een functie als broedgebied van diverse moeras- en weidevogels en als fourageer- en pleisterplaats van watervogels en wintergasten.

Ravenswaarden

Net als Cortenoever is dit een geomorfologisch en landschappelijk zeer gave kronkelwaard. Ook hier komt sterk reliëf voor binnen een patroon van ruggen, geulen, een enkele oude rivierloop en vele heggen. Het gebied omvat belangrijke terreinen voor de stroomdalflora, met name op de zandige delen en op de grens van het winterbed met de hogere gronden.

De zuidelijke punt van de Ravenswaarden bestaat uit laaggelegen, reliëfrijk grasland met botanisch waardevolle, moerassige laagtes rond een oude rivierloop. Grote delen zijn van belang als weidevogelgebied en als fourageergebied van ganzen. De heggen zijn rijk aan bijzondere plantensoorten waaronder dolle kervel en look zonder look.

Epser waarden

Het gebied bestaat uit reliëfrijke graslanden en in het zuidelijke deel, rond een oude rivierloop, uit laag gelegen onvergraven, natte graslanden. In de Epser waarden komen op de overgang van hogere gronden naar het winterbed, botanisch waardevolle steilranden voor. Er is een goede weidevogelstand aanwezig.

Dorperwaarden

Het gedeelte ten zuiden van het gemaal bestaat uit zowel hooggelegen, vergraven en onvergraven graslanden (sommige reliëfrijk) als laaggelegen, vergraven graslanden. Rond een restant van een oude rivierloop komt een botanisch waardevolle moerassige laagte voor.

Het gedeelte ten noorden van het gemaal bestaat uit vlakke, hooggelegen, onvergraven graslanden grenzend aan de dijk (met goede mogelijkheden voor stroomdalflora) en vlakke vergraven graslanden langs de IJssel. Beide terreintypen worden gescheiden door een strook met heggen en restanten van een oude rivierloop. In deze strook komt ook een hooggelegen bosje voor, waardoor in combinatie met de aangrenzende hogere graslanden een goede uitgangssituatie aanwezig is voor mantel- en zoomgemeenschappen.

De dijk langs deze waard is botanisch gezien zeer bijzonder. Langs het zomerbed van de IJssel komt een hoge, nog opslibbende oeverwal voor met rivierduin- en pioniergraslanden. De gehele Dorperwaard kent een goede weidevogelstand.

Gelderijksche waarden en Marlerwaarden

De Gelderijksche waard is een laaggelegen, 's winters veelal overstroomd, open uiterwaard. Dit maakt deze uiterwaard tot een uitstekend weidevogelgebied waar tevens in de winter wordt gevoerageerd door overwinterende ganzen en zwanen. In mindere mate geldt dit ook voor de Marlerwaarden.

4

Uitvoering

4.1 Overzicht begrenzings

Onderverdeling begrensde gebieden (in ha)							
Uiterwaard	Beheersgebied			Reservaatsgebied			Natuur- ontw. Nieuw
	Oud	Nieuw	Verschil	Oud	Nieuw	Verschil	
Hondsbroekse Pleij		25		25			
Velperwaarden	41	41	0	74	74	0	25
Koppenwaard	84	30	- 54	0	0	0	0
Vaalwaard	0	0	0	59	59	0	0
Havikerwaard	0	145**	+ 145	0	0	0	80
Beimerwaard	169	169	0	60	60	0	0
Fraterwaard en							
Olburgsche waard	160	292*	+ 132	100	0	- 100	10
Spaensweerd	40	40	0	0	0	0	0
Brummensche waard	380	230*	- 150	0	150	+ 150	50
Bronkhorster waard,							
Stokebrandswaard	0	0	0	100	105	+ 5	0
Cortenoever	0	0	0	239	239	0	0
Tichelbeekse waarden	96	96	0	11	11	0	0
Rijsselsche waarden, Middel-							
waard, Ravenswaard (ged.)	137	122	- 15	0	40	+ 40	15
Rammelwaard	0	0	0	90	90	0	0
Nijenbeker Klei	268	268	0	0	0	0	0
Ravenswaard (ged.)	0	0	0	130	130	0	0
Wilpsche Klei	0	0	0	134	134	0	0
Epser waarden	20	23	3	18	18	0	0
Dorperwaarden	94	94	0	50	50	0	0
Welsumer- en Vorchter-							
waarden	39	0	- 39	150	189	+ 39	12
Marlerwaarden	43	43	0	0	0	0	0
Hoerwaard	267	242	- 25	249	259*	+ 10	6
Gelderijksche waard	132	132	0	0	0	0	0
Totaal	1970	1992	+ 22	1464	1608	+ 144	198

* binnen de aangegeven hectares beheers- of reservaatsgebied zal op nog uit te werken plaatsen een in deze tabel aangegeven aantal hectares natuurontwikkeling gerealiseerd worden. Dat betekent een "dubbeltelling" van hectares. Als de natuurontwikkeling gerealiseerd is, zal het begrenzingsplan aangepast worden en wordt het dubbelgetelde aantal hectares beheers- of reservaatsgebied er uit gehaald.

** inclusief 115 ha uit Beheersplan de Veluwe.

De hiervoor gepresenteerde streefbeelden en de daarop gebaseerde keuzes voor de in te zetten instrumenten hebben geleid tot de aanwijzing van 1992 ha beheersgebied, 1608 ha reservaatgebied en 198 ha natuurontwikkelingsproject. In het overzicht op de vorige pagina is de omvang van de begrensde deelgebieden aangegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de oude begrenzing en de nieuwe begrenzing. Een samenvatting hiervan staat in onderstaand overzicht*).

	Beheers- gebied	Reservaat- gebied	Natuur- ontwikkeling
Huidige begrenzing	1970 ha	1464 ha	0 ha
Nieuwe begrenzing	1992 ha	1608 ha	198 ha
Verschil	+ 22 ha	+ 144 ha	+198 ha

4.2 Financiële aspecten

Voor dit Begrenzingsplan geldt een verwervingsdoelstelling van circa 198 ha natuurontwikkelingsproject. Daarnaast wordt van één bedrijf een substantieel deel begreind als reservaatgebied en/of natuurontwikkelingsproject, waardoor dit bedrijf onder de (morele) koopplicht valt. Voor de bedrijfsgebouwen zal getracht worden een alternatieve bestemming te vinden die past binnen de doelstelling voor natuur en landschap. Voor dit bedrijf moet worden gerekend met een verlies op gebouwen van circa f 600.000,--. Dit bedrag is gedekt door gelden uit de IPO-LNV en RWS-LNV convenanten. Van een ander, binnendijs gelegen, bedrijf wordt 12 ha huiskavel als natuurontwikkelingsproject begreind. Verwerving van deze gronden kan mogelijk plaatsvinden in het kader van de landinrichting Epe-Vaassen en zal niet leiden tot een additioneel financieel verlies.

4.3 Afstemming met Rijkswaterstaat

De nieuwe natuurontwikkelingsprojecten uit dit Begrenzingsplan zullen ieder de weerstanden in het rivierbed veranderen. In welke mate dit het geval is, kan pas berekend worden als de definitieve inrichtingsschetsen vervaardigd zijn. Deze inrichtingsschetsen zullen door Rijkswaterstaat getoetst worden op de rivierkundige consequenties. Afhankelijk van deze toetsing zal het natuurontwikkelingsproject goedgekeurd worden, of aangepast moeten worden. Uitgangspunt bij deze toetsing is, dat de gewenste natuurontwikkeling geen verhoging van het maatgevend hoogwater tot gevolg heeft én geen nadelige effecten voor de scheepvaart oplevert. Eventuele compensatie voor verhoging van de stroomweerstand moet binnen ieder project afzonderlijk gerealiseerd worden. Vooralsnog bestaat er binnen Rijkswaterstaat geen bezwaar tegen het voorgestelde Begrenzingsplan en is zij er van overtuigd dat bij een juiste inrichting de natuurontwikkelingsprojecten uitgevoerd kunnen worden.

De hiervoren geschetste beleidslijn ten aanzien van natuurontwikkeling in relatie met de veiligheid komt overeen met de concept-beleidslijn Hoogwater, zoals die momenteel door de overheid ontwikkeld wordt. In deze concept-beleidslijn Hoogwater wordt aangegeven dat nieuwe natuur in de uiterwaarden valt onder de categorie: **toegestaan, mits** voldaan wordt aan de **voorwaarden**:

- * **duurzame compensatie** van waterstandsverhogende effecten, én;
- * een beschermingsniveau van **1:1250** voor potentiële schadegevallen.

Duurzame compensatie wordt in de concept-beleidslijn verder gedefinieerd als: "verruiming van het rivierbed door eenmalige en/of periodieke (beheers)maatregelen die de waterstandverhogende effecten van de activiteit of ingreep opheft, gedurende de volle periode waarover de activiteit of ingreep gevolgen heeft". Daarbij zal rekening gehouden worden met de morfologische en waterhuishoudkundige reactie (waterverdeling bij splitsingspunten) van het riviersysteem, alsmede met de te verwachten ontwikkelingen in het riviersysteem en onvoorzienbare grootschalige ingrepen in het riviersysteem (bijv. verlaging van het winterbed). De eenmalige of periodieke maatregelen, bijvoorbeeld het verdiepen (en daarna regelmatig uitbaggeren) van een nevengeul worden in de rivierenwetgeving vastgelegd. Zij dienen handhaafbaar te zijn.

4.4 Verwerving

Zoals in paragraaf 2.5 al is opgemerkt vindt in de IJsseluiterwaarden nauwelijks verwerving van gronden ten behoeve van reservaatvorming plaats. Verwacht wordt dat dit ook bij de natuurontwikkelingsgebieden plaats zal vinden. Om de verwerving voortvarend aan te pakken is in een drietal gevallen een aankoopgebied aangewezen, dat groter is dan het natuurontwikkelingsproject. Dergelijke aankoopgebieden betreffen ook binnendijkse gronden. In het aankoopgebied zal het Bureau Beheer Landbouwgronden een hoeveelheid ruilgrond in eigendom nemen die in overeenstemming is met het oppervlak begrensde gebieden die voor natuurdoelen moeten worden vrijgemaakt. De drie aankoopgebieden zijn op de betreffende deelkaarten aangegeven.

Voor verwerving van de 12 ha natuurontwikkelingsprojecten die zijn gelegen in de Welsumer waarden zal gestreefd worden naar aankoop van gronden binnendijks. Het is gewenst dat de grondverwervings- taakstelling voor de landinrichting Epe-Vaassen-oost hierin voorziet. Zodra geschikte ruilgronden zijn verworven zullen deze gronden, vooruitlopend op het Plan van Toedeling worden geruild met het natuurontwikkelingsgebied in de uiterwaard.

Niet alle aankoopmogelijkheden in een aankoopgebied bieden reële perspectieven op ruilingen met gronden in de natuurontwikkelings- en reservaatgebieden. Van geval tot geval zal worden beoordeeld of grondverwerving in het aankoopgebied kan bijdragen aan realisatie van de natuurdoelen. Overigens kan door dergelijke ruilingen tevens een betere verkavelingssituatie ontstaan. Binnen het aankoopgebied kunnen gronden na aankoop door het BBL tijdelijk in beheer worden gehouden tot zich goede ruilmogelijkheden voordoen. Indien zich binnen een termijn van circa vijf jaar geen ruilmogelijkheden voordoen, zal worden overwogen de betreffende grond te verkopen. Door Bureau Beheer Landbouwgronden verworven gronden in natuurontwikkelingsprojecten blijven in beheer bij het Bureau Beheer Landbouwgronden totdat (gedeeltelijke) inrichting plaatsvindt.

4.5 Beheersovereenkomsten

Voor gronden gelegen in het beheers- en reservaatgebied zijn de grondgebruikers in de gelegenheid om op vrijwillige basis met de Dienst Landelijk Gebied een beheersovereenkomst te sluiten. In het contract wordt vastgelegd dat de grondgebruiker een bepaalde financiële beloning krijgt als de bedrijfsvoering op het betreffende perceel (percelen) mede wordt gericht op de bescherming van natuur en landschap. Het contract wordt voor vijf jaar gesloten maar kan eventueel jaarlijks worden opgezegd. Beheersovereenkomsten worden gesloten op basis van de Regeling beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling. In deze regeling zijn de diverse mogelijkheden met de daarbij behorende beloning opgenomen om eerdergenoemde doelstellingen te kunnen realiseren. Het streefbeeld voor een gebied bepaalt uit welke pakketten de grondgebruiker een keuze kan maken. Door het sluiten van een beheersovereenkomst met grondgebruikers krijgt het agrarisch-natuurbeheer concreet gestalte.

Voor nadere informatie over grondverkoop of over beheersovereenkomsten kan men zich wenden tot:

-Dienst Landelijk Gebied Gelderland (voorheen LBL), Postbus 9079, 6800 ED Arnhem, tel. (026) 378 14 60

Mogelijkheden voor beheersovereenkomsten

Bergboerenpakket (handhaven natuurlijke productieomstandigheden)

- Geen werkzaamheden verrichten die wijzigingen tot gevolg hebben van de topografische kavel- en perceelsstructuur, het microreliëf, de bodemstructuur of het bodemprofiel.
- Geen werkzaamheden verrichten die wijzigingen tot gevolg hebben van de begreppeling of de detailontwatering of die leiden tot verlaging van de grondwaterstand c.q. slootwaterpeilen.
- Geen werkzaamheden verrichten die wijzigingen tot gevolg hebben van de aanwezige landschapselementen, anders dan ten behoeve van het behoud van het element.
- Indien bij aanvraag van een overeenkomst particuliere onderbemaling plaatsvindt dient deze, zolang ze voortduurt, zodanig te geschieden dat in de winter en in het voorjaar (tot 1 juni) de drooglegging niet verder gaat dan de drooglegging van de niet onderbemalen gronden in het peilvak waartoe dat perceel behoort.

Beloning (bij een bedrijfsveebezetting van 1 gve/ha of meer): f 180,-- per ha

Toelichting bij tabel op de volgende blz.:

● bepaling van toepassing

□ bepaling facultatief

2	perceelsrandenbeheer; indien perceelsrandenbeheer wordt gecombineerd met perceelsbeheer bedraagt de vergoeding 0,09/m ² . Vergoeding voor het opbrengen van ruige mest is f 170,-- per ha.
11*	dit is een pakket dat speciaal is ontwikkeld voor de uiterwaarden. Onder andere ter voorkoming van distels heeft niet-bemesten de voorkeur.
12* en 13*	deze pakketten zijn alleen mogelijk binnen reservaatgebieden voor hooggelegen, onvergraven uiterwaarden
X'	aantal jaren in overleg met DLG.

Grasland

	beheerspakket	2	*4	5	6	7	8	11*	12*	13*
Handhaven natuurlijke handicaps		●	●	●	●	●	●	●	●	●
Perceel als grasland gebruiken, ter voorkoming van verruiging jaarlijks (bossen)maaien		●	●	●	●	●	●	●	●	●
Niet scheuren, frezen en herinzaaien			●	●	●	●	●	●	●	●
Geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, brandnetel en ridderszuring; gebruik van een veldspuit is niet toegestaan (11*: ook geen slangenspuit)			●	●	●	●	●	●	●	●
Niet rollen, slepen, doorzaaien en dierlijke mest gebruiken van 1 april tot het eind van de periode waarin maaien en weiden niet is toegestaan			●	●	●	●	●			
Het aanbrengen van minimaal 10 en maximaal 20 ton ruige mest, met uitzondering van pluimveemest, per hectare in de periode van 1 augustus tot 1 april			□	□	□	□	□			
Niet maaien en weiden van 1 april tot 1 juni			●	●						
Niet maaien en weiden van 1 april tot 8 juni					●					
Niet maaien en weiden van 1 april tot 15 juni						●				
Niet maaien en weiden van 1 april tot 22 juni							●			
Niet maaien en weiden van 1 april tot 30 juni								●		
Niet bemesten; niet maaien van 1 oktober tot 15 juli; in die periode is weiden met maximaal 3 runderen/ha toegestaan										
Niet bemesten en maaien; weiden met maximaal 2 vee-eenheden/ha is toegestaan; bossenmaaien na 1 augustus toegestaan. Gedurende x' jaar niet weiden maar maaien en het gemaaide afvoeren									●	
Niet bemesten; niet maaien en weiden van 1 oktober tot 15 juli; na deze periode is weiden met maximaal 2 vee-eenheden/ha toegestaan. Gedurende x' jaar niet weiden maar maaien en het gemaaide afvoeren										●
Bossenmaaien van akkerdistel en ridderszuring en afvoeren van het gemaaide is ter voorkoming van zaadvorming na 15 juni toegestaan							●			
In een strook van minimaal 2 en maximaal 12 meter (afgerond op hele meters) vanuit de perceelsrand niet scheuren, frezen, herinzaaien, bemesten, geen bagger opbrengen en geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, brandnetel en ridderszuring		●	□	□	□	□	□	□	□	□
Beloning per ha per jaar (prijspeil 1997)		0,16/m²	490	890	1300	1420	1510	1630	2140	2450

Voor toelichting zie vorige bladzijde

Beheerspakketten bouwland

	B2	B3	B4
Handhaven natuurlijke handicaps			
Perceel als bouwland gebruiken	☐	☒	☒
Ten minste om het jaar een graangewas, niet zijnde maïs, verbouwen	☒	☒	☒
Ten minste 4 van de 5 jaren winterrogge verbouwen	☐	☐	☒
Geen chemische onkruidbestrijding toepassen van 1 september tot 1 september in de jaren dat een graangewas wordt verbouwd	☐	☒	☒
Geen insecticiden en geen mechanische onkruidbestrijding toepassen van 1 september tot 1 september in de jaren dat een graangewas wordt verbouwd. Percelen niet met maïs betelen	☐	☐	☒
Niet bemesten, geen insecticiden en geen chemische en mechanische onkruidbestrijding toepassen in een strook van minimaal 6 en maximaal 12 meter (afgerond op hele meters) vanuit de perceelsrand	☐	☐	☒
Geen mechanische onkruidbestrijding toepassen in een graangewas van 15 april tot de oogst van het gewas	☐	☐	☒
Niet bemesten, geen insecticiden en geen chemische en mechanische onkruidbestrijding toepassen in een strook van minimaal 3 en maximaal 12 meter (afgerond op hele meters) vanuit de perceelsrand; in deze strook jaarlijks een graangewas, niet zijnde maïs, verbouwen	☒	☐	☐
Beloning	0,22/m²	740	1400

beloning is excl. eventuele beloning voor handhaven natuurlijke handicaps

● bepaling van toepassing ○ bepaling niet van toepassing □ bepaling facultatief

De vergoeding voor randenbeheer in pakket B4 bedraagt f 0,16/m² (de oppervlakte dient te worden verrekend met de oppervlakte van het perceelsbeheer)

Beheerspakket zomen

	Z1
Handhaven natuurlijke handicaps	
Een graslandstrook van minimaal 3 en maximaal 12 meter (afgerond op hele meters) vanuit de perceelsrand uitrasteren.	☒
In deze strook niet scheuren, frezen en herinzaaien en bemesten, geen bagger opbrengen en geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken; niet weiden, om de 3 jaar na 15 juli maaien en het gemaaide afvoeren. Om versneld te verschralen de eerste 3 jaar de strook jaarlijks maaien en het gemaaide afvoeren	☒
Beloning (excl. raster)	0,25/m²

● bepaling van toepassing ○ bepaling niet van toepassing □ bepaling facultatief

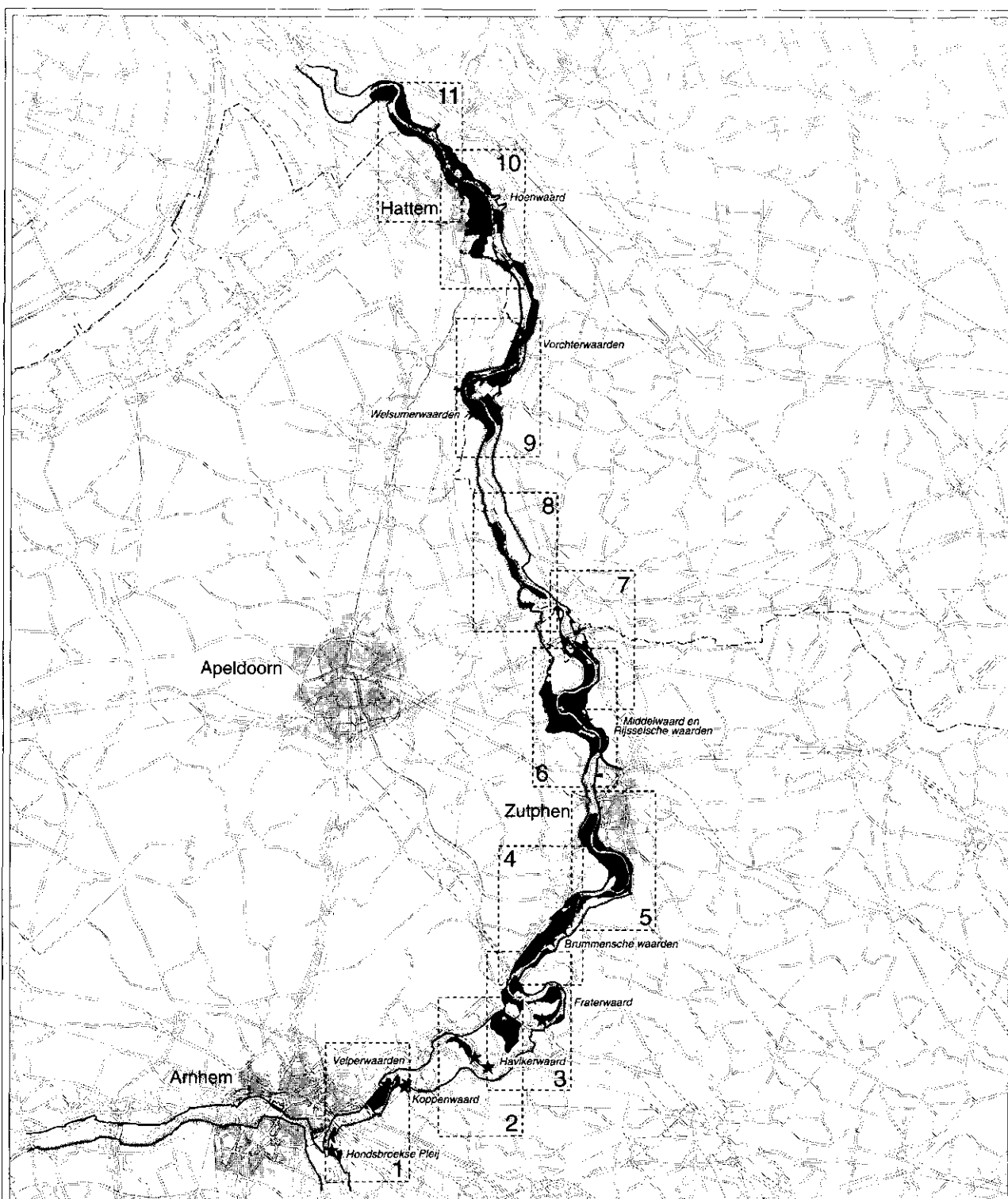
beloning is excl. eventuele beloning voor handhaven natuurlijke handicaps.

de beloning voor plaatsen en/of onderhoud veekeerend raster bedraagt f 0,93 m¹

Landschaponderhoud

	Basis onderhoud	eenheid	vergoeding (1997)
LB 1	Geen werkzaamheden verrichten die negatieve invloed op het element hebben		0
LB 2	Geen chemische bestrijdingsmiddelen en meststoffen inbrengen en niet branden in of in de omgeving van het element		0
LB 3	Materiaal dat vrijkomt bij de onderhoudsmaatregelen afvoeren uit de directe omgeving van het element		0
	Jaarlijks onderhoud		
LJ 1	Plaatsen en onderhouden van een veekerende afrastering op minimaal 1 meter van het element	per meter 0-75 m²	f 0,93 f 55,00
LJ 2	Verwijderen van waterplanten uit amfibieënpoel in de periode 1-9 tot 15-10	75-175 m² > 175 m²	f 100,00 f 120,00
LJ 3	Geen water onttrekken aan de amfibieënpoel anders dan voor het drinken van vee		0
LJ 4	Maaien en afvoeren van grazige en rietachtige vegetaties	per are	f 13,00
LJ 5	Snoeien van heggen in de periode van 1-7 tot 1-3	per meter	f 1,40
	Periodiek onderhoud		
LP 1	Uitdiepen/uitbaggeren van een amfibieënpoel in de periode van 1-9 tot 15-10; in de overeenkomst wordt vastgelegd wanneer uitdiepen/uitbaggeren noodzakelijk is, wat de wateroppervlakte bedraagt. De waterdiepte in de diepste delen dient in de periode 1-10 tot 1-4 tenminste 50 cm te bedragen.	0-75 m² 75-175 m² > 175 m²	f 390,00 f 485,00 f 630,00
LP 2	Afzetten van houtige beplanting in de periode van 1-11 tot 1-3; in de overeenkomst wordt vastgelegd wanneer afzetten noodzakelijk is en welke bomen worden gehandhaafd.	houtwallen e.d. (per are) knotbomen (per stuk) heggen hakcyclus 4-6 jaar (per m1) 10-12 jaar (per m1)	f 95,00 f 23,00 f 3,40 f 4,20
	Achterstallig onderhoud		
LA 1	Uitdiepen/uitbaggeren van een amfibieënpoel in de periode van 1-9 tot 15-10; in de overeenkomst wordt vastgelegd wat de wateroppervlakte bedraagt. De waterdiepte in de diepste delen dient in de periode 1-10 tot 1-4 tenminste 50 cm te bedragen.		*
LA 2	Afvoeren van in de omgeving van of in het element gestorte afval	per m³	f 26,00
LA 3	Inplanten van open plaatsen; in de overeenkomst wordt vastgelegd welke soorten en aan welk karakter de inplant moet voldoen	per boom; kleine aantallen grote aantallen	f 8,00 f 4,30
LA 4	Afzetten van houtige beplanting in de periode van 1-11 tot 1-3; in de overeenkomst wordt vastgelegd welke bomen worden gehandhaafd.		*
LA 5	Herstellen van wallichamen en steilranden in de oorspronkelijke vorm		*
LA 6	Herstellen van heggen in de voor de streek kenmerkende vorm in de periode van 1-11 tot 1-3		*
LA 7	Afslaggen		*
LA 8	Verwijderen van houtopslag		*

* volgens begroting

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

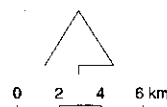
Overzichtskaart

LEGENDA

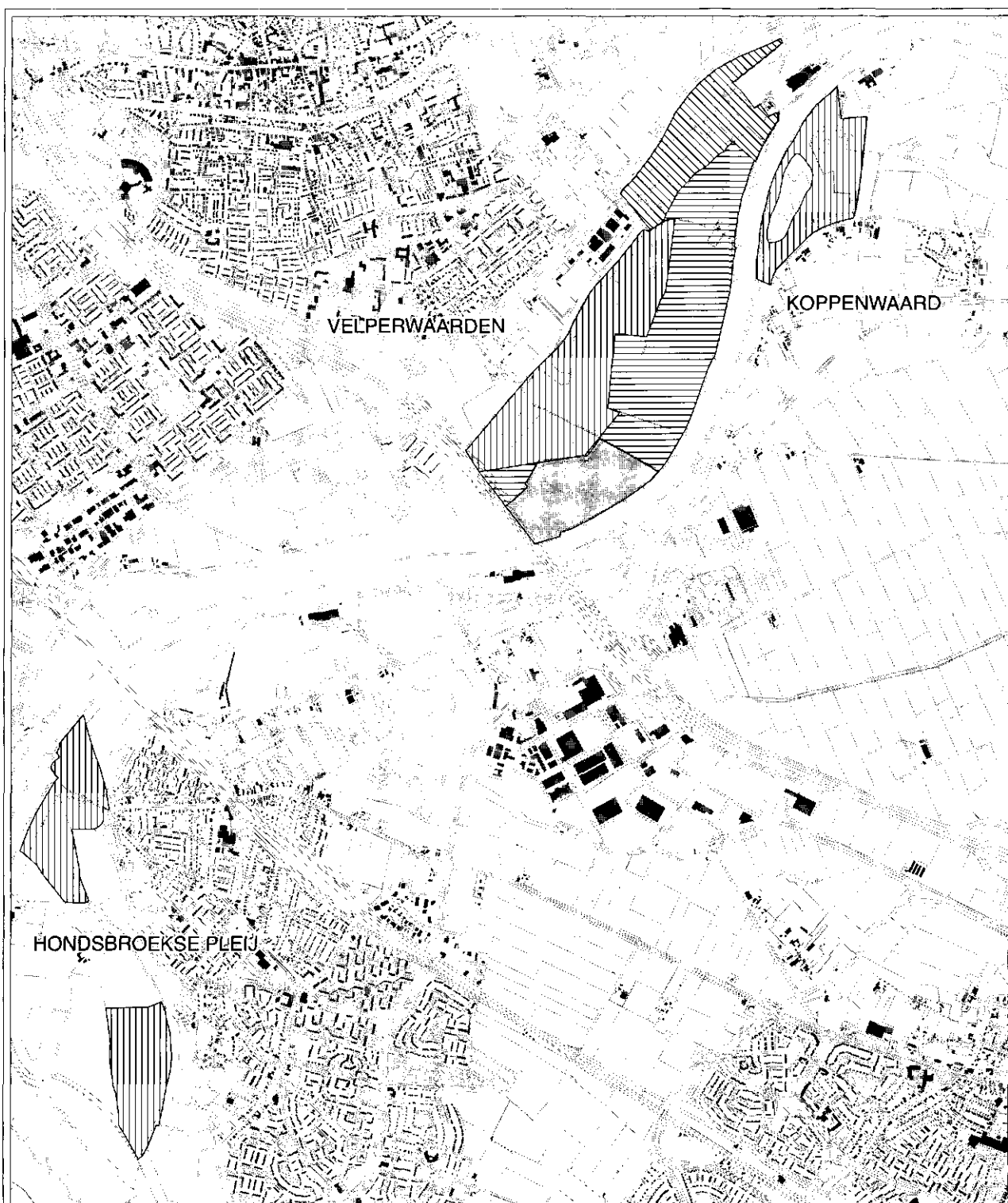
- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- RINNO IN OVERIJSEL
- ★ AANDUIDING NIEUWE BEGRENZINGEN
- DIJKEN

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

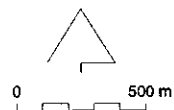
Kaart 1

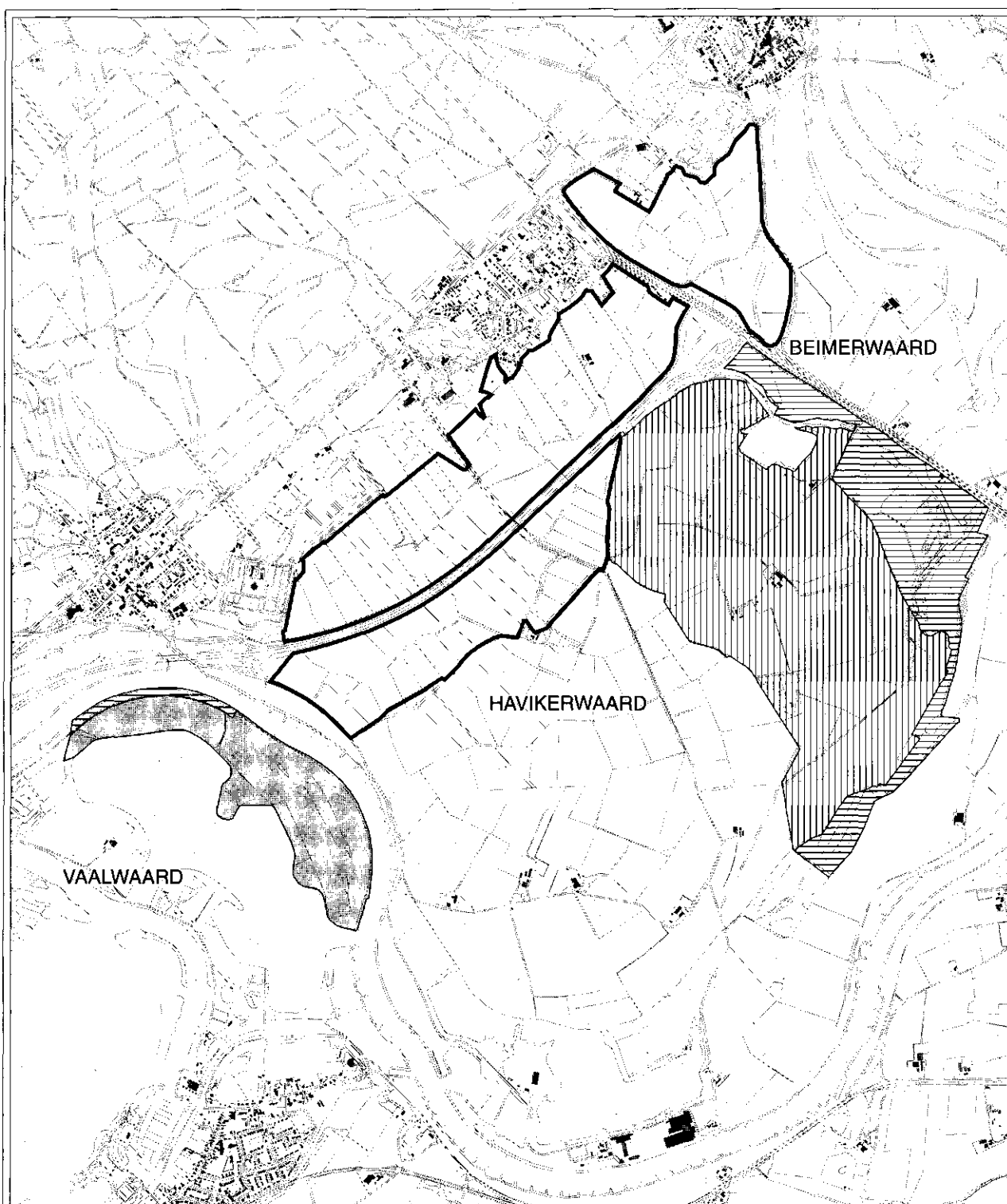
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- NATUURONTWIKKELINGSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

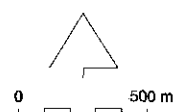
Kaart 2

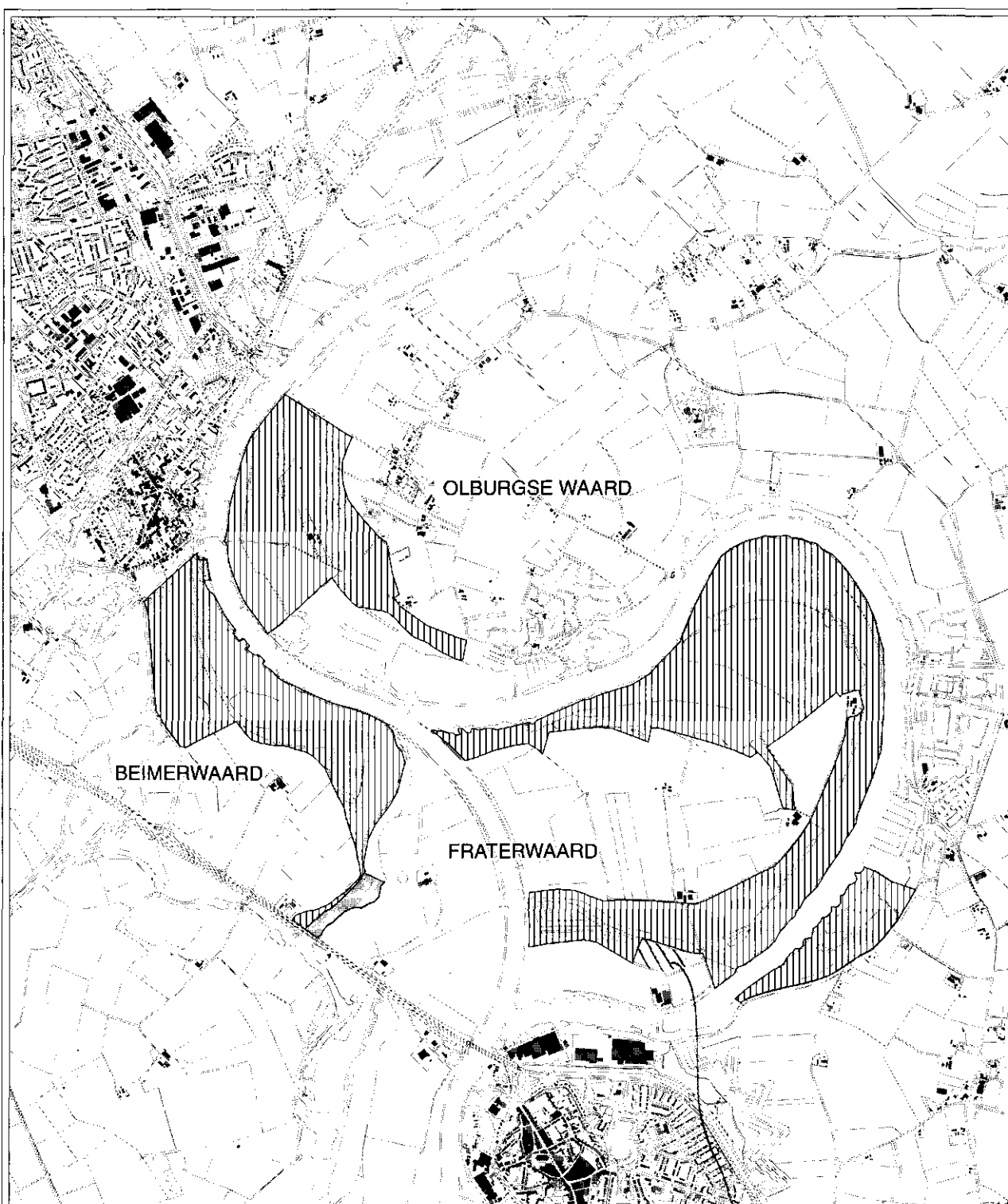
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE
- BEHEERSGEBIED RUIME JAS

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

Kaart 3

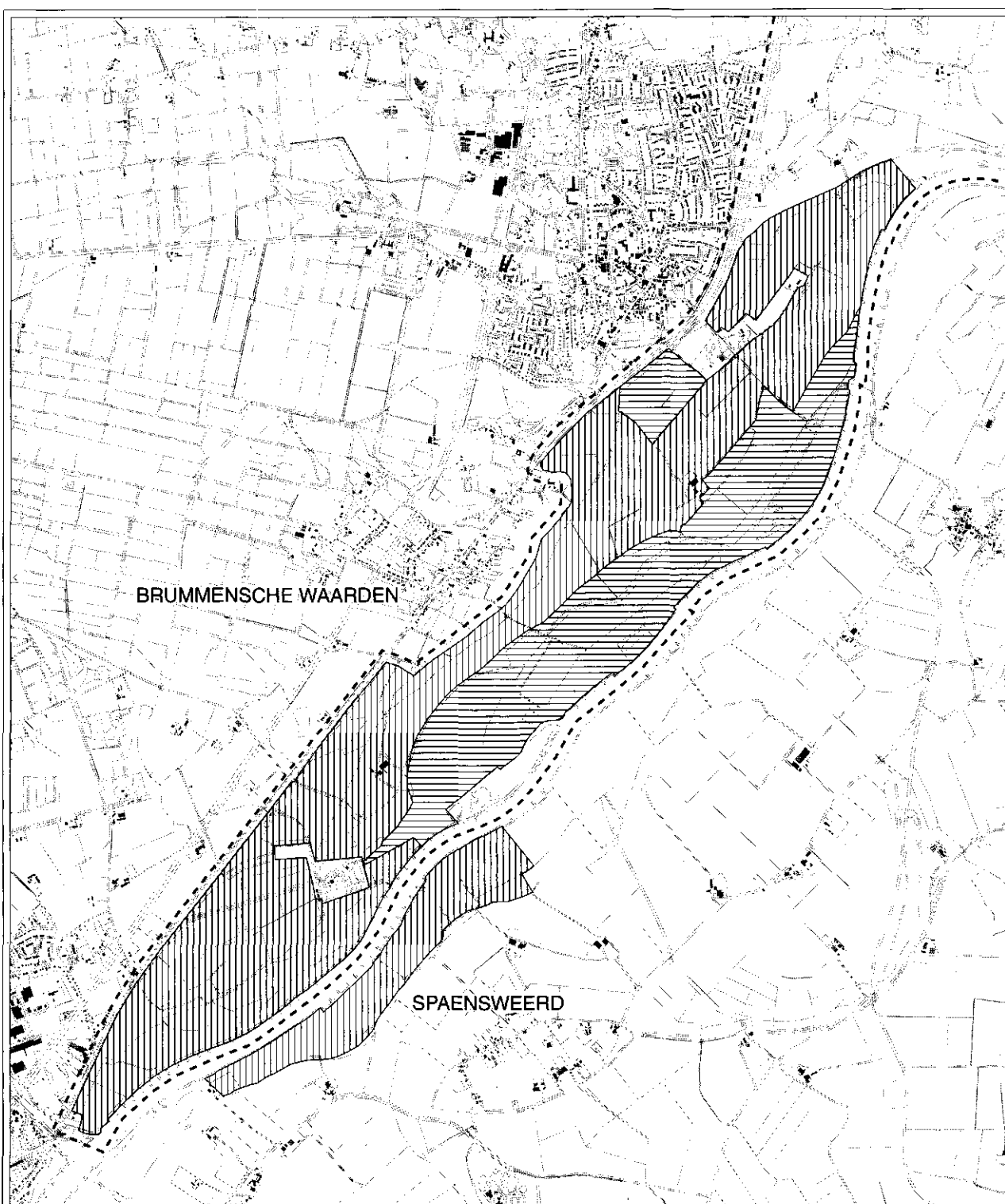
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

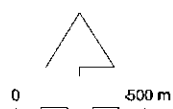
Kaart 4

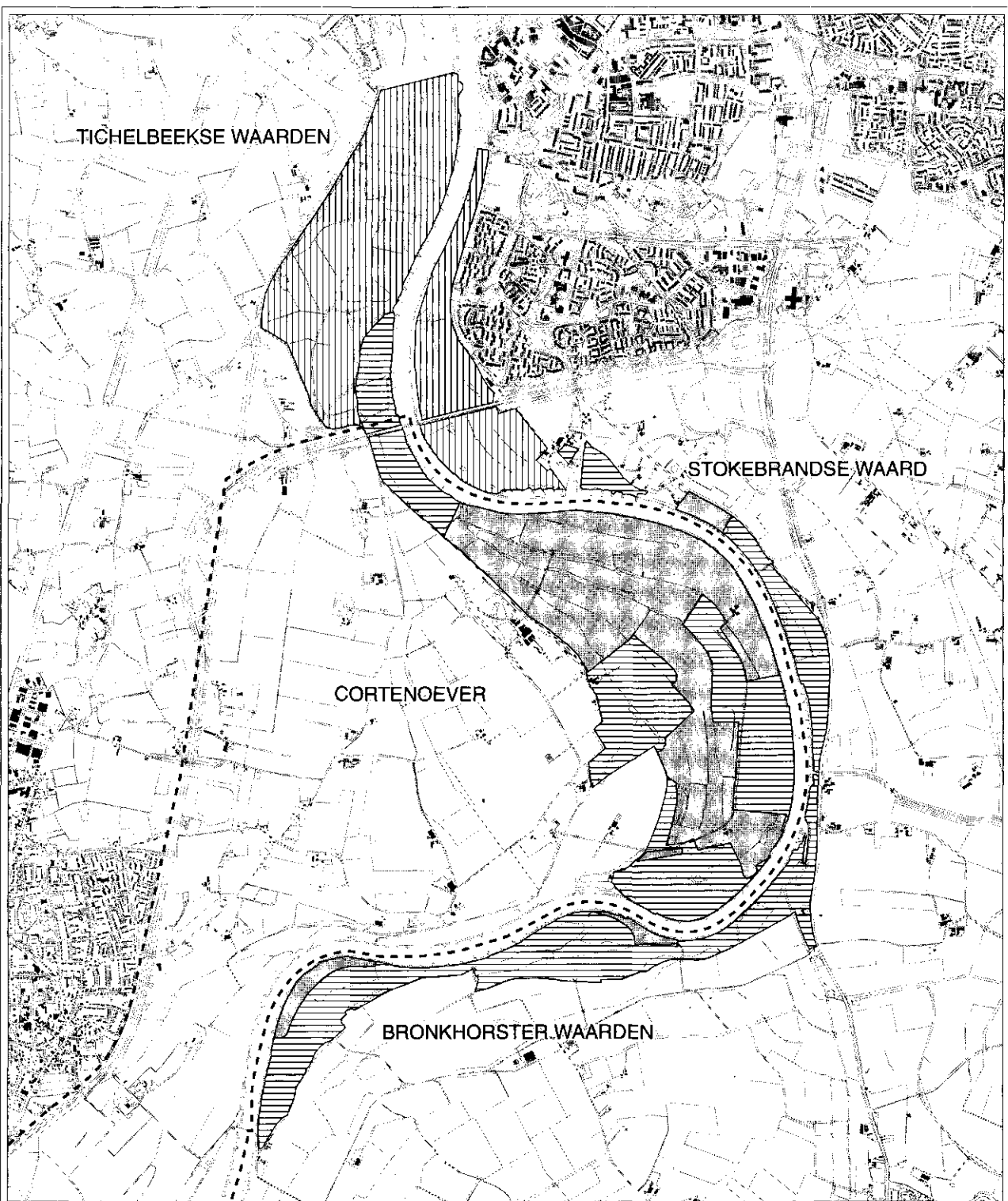
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- GRENS AANKOOPGEBIED

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

Kaart 5

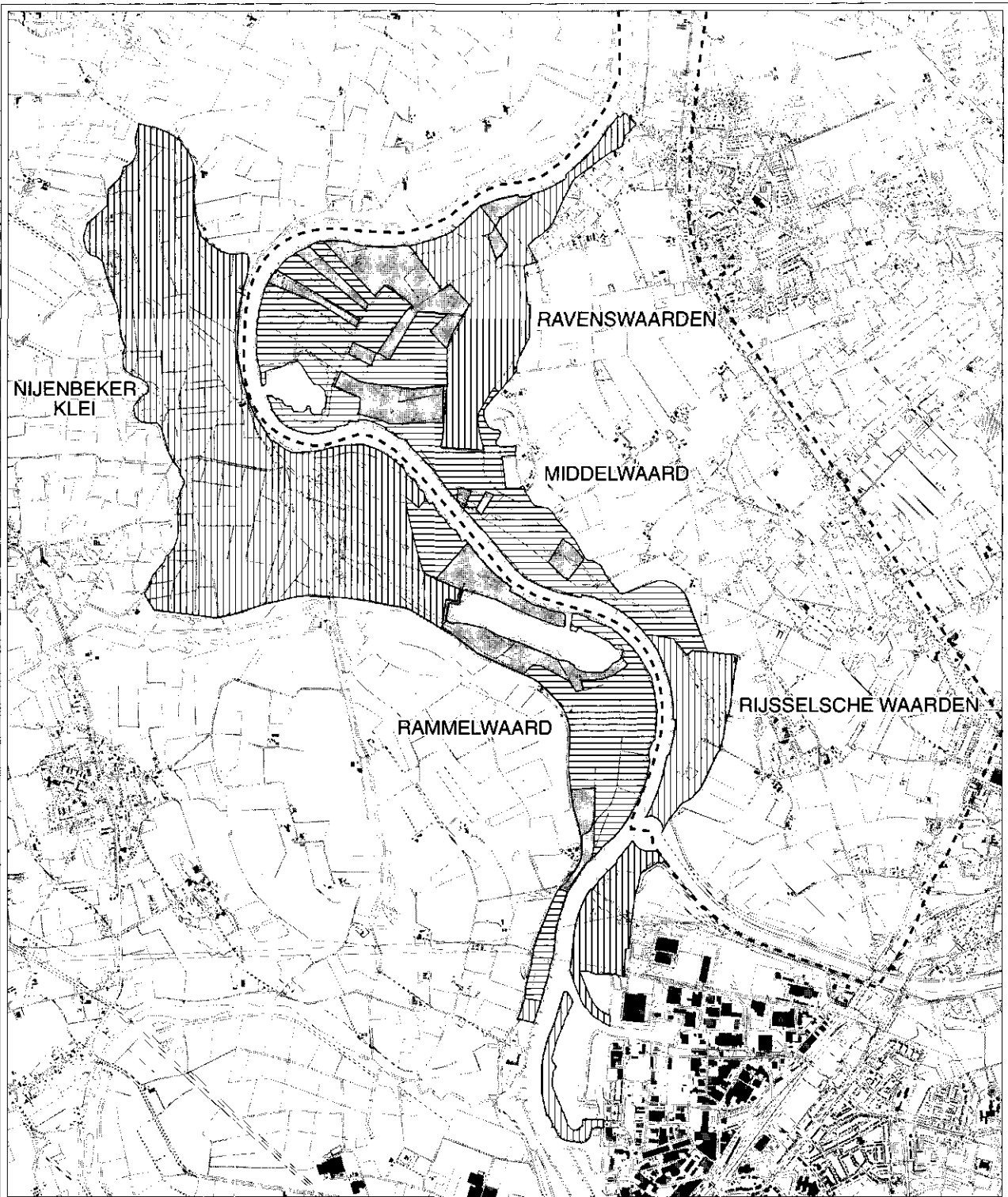
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE
- GRENS AANKOOPGEBIED

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

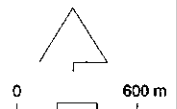
Kaart 6

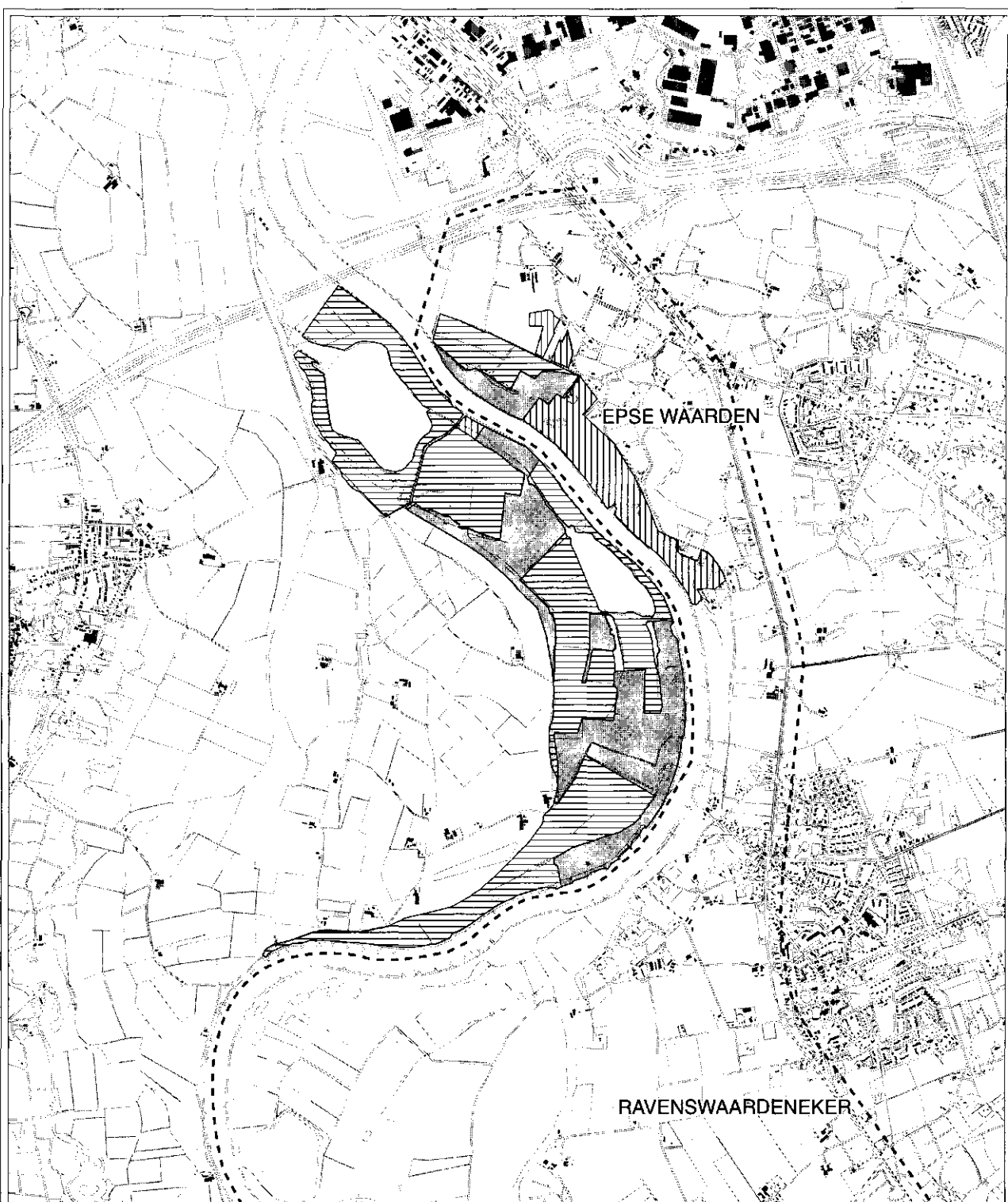
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE
- GRENS AANKOOPGEBIED

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

Kaart 7

LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE
- GRENS AANKOOPGEBIED

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

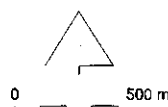
Kaart 8

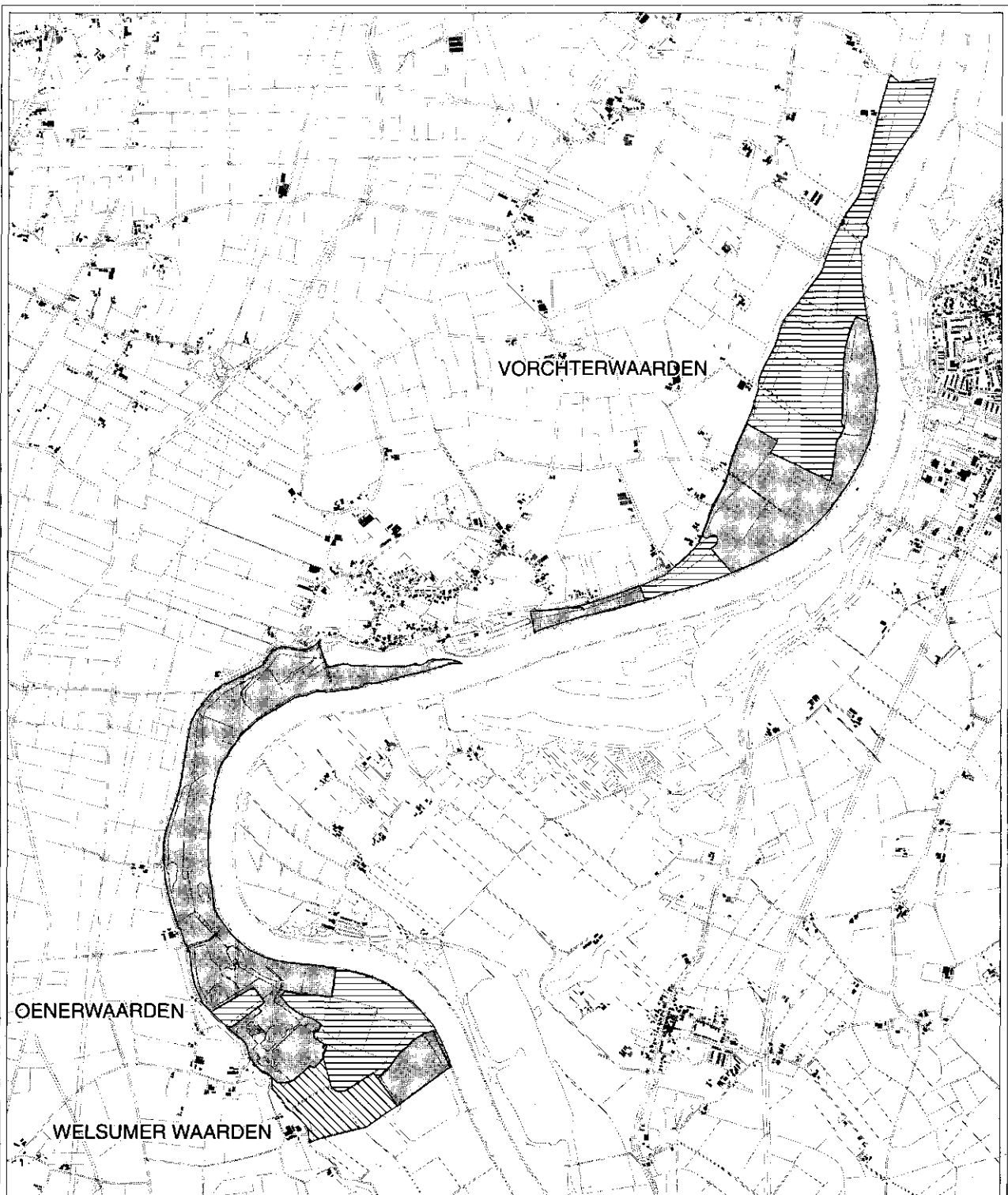
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

Kaart 9

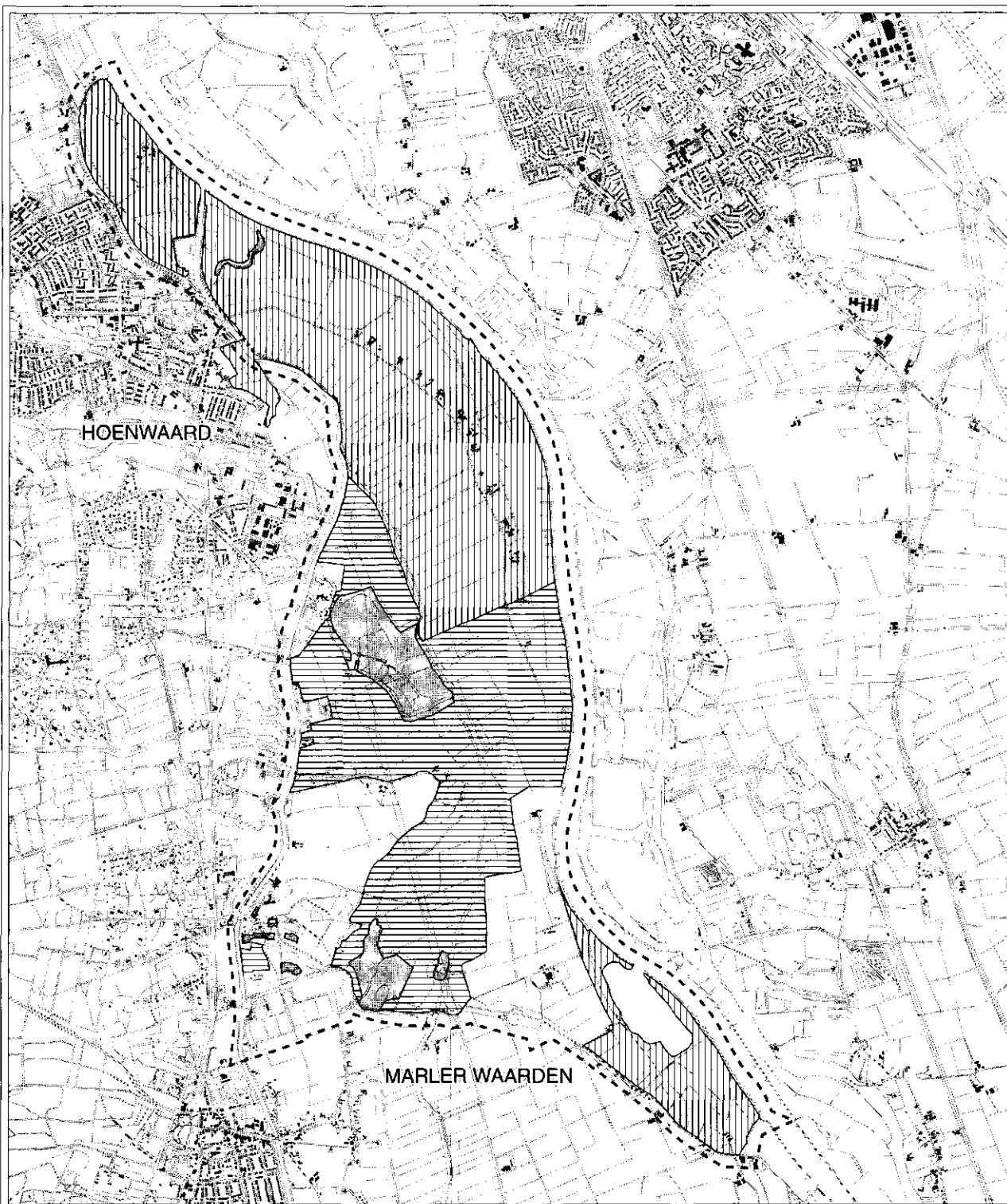
LEGENDA

- RESERVAATSGEBIED
- NATUURONTWIKKELINGSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

Kaart 10

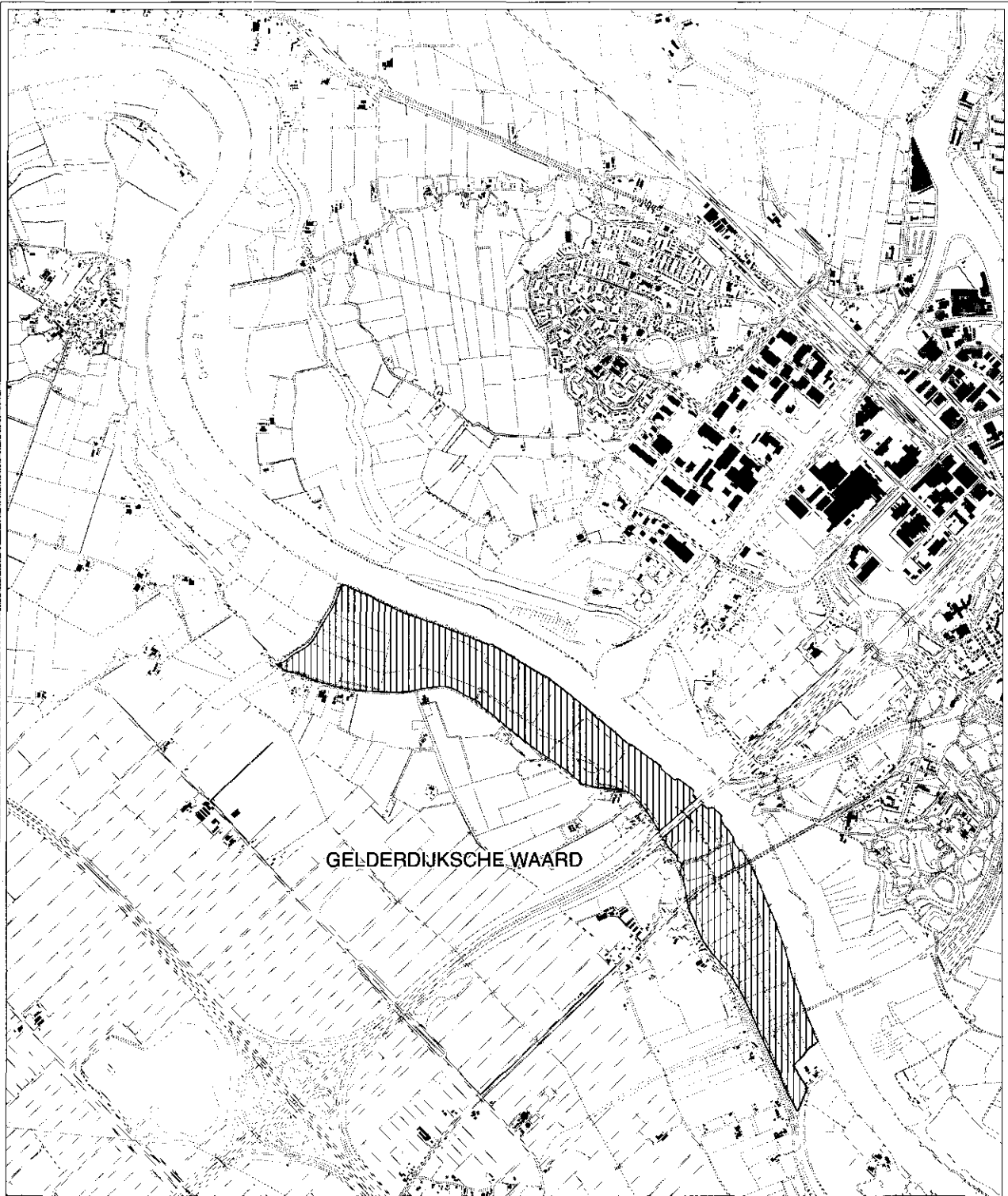
LEGENDA

- BEHEERSGEBIED
- RESERVAATSGEBIED
- EIGENDOM NB-ORGANISATIE
- GRENS AANKOOPGEBIED

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

BEGRENZINGENPLAN IJSSELUITERWAARDEN

Kaart 11

LEGENDA

 BEHEERSGEBIED

provincie
GELDERLAND

01 september 1997

